

Hästen i Gävleborg

Mariana Femling

Länsstyrelsen
Gävleborg

Förstudierapport
Lantbruks- och veterinärenheten

Hästen i Gävleborg

Hästhållning i dag och i framtiden – betydelse för regional-
och ekonomisk utveckling, jämställdhet, biologisk mångfald,
kulturmiljö, ekologisk produktion samt landsbygdsutveckling

En förstudie genomförd av
Mariana Femling och Ingrid Jarlebring
på uppdrag av Margareta Stéen, Länsstyrelsen Gävleborg

Länsstyrelsen Gävleborg
Rapport 2003:4

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Förord	6
Bakgrund	7
Syfte	7
Material och metoder	8
Resultat - Hästsektorn i Gävleborg	9
En kort tillbakablick	9
Antal hästar i Gävleborg	10
Travsport	11
Ridklubbar och ridskolor	12
Ridhus	16
Utbildningar	17
Företag med hästaktiviteter	17
Enkäter till hästägare	19
Djupintervjuer av lantbrukare	27
Enkäter till lantbrukare	28
Besök i hästby	30
Besök på hästgård	30
Seminaries	31
Studieresa - Vallfoder till hästar	31
Pilgrimsleden i Gävleborg	32
Deltagande på möten och seminarier	32
Slutsatser	32
Erkännanden	39
Referenslista	40
Bilagor	
1 Hästägarenkät	41
2 Följebrev till hästägare	48
3 Kompletteringsenkät	49
4 Kostnadsenkät	50
5 Lantbrukarenkät	51
6 Följebrev till lantbrukare	55
7 Hästnäringens situation i Gävleborg, Sammanställning, Högskolan i Gävle (endast mot beställning)	

Sammanfattning

Antalet hästar i Sverige har femdubblats under de senaste 30 åren. Den kraftiga ökningen av antalet hästar har skapat en mängd nya arbetstillfällen men även skapat ett ökat behov av anläggningar, utbildning och tjänster.

För att få en tydligare bild av hästens roll har Länsstyrelsen i Gävleborgs län kartlagt hästsektorn och redovisar dess betydelse. Studien har genomförts genom enkäter, intervjuer, litteraturstudier, besök och studieresor. Hästsektorns behov och framtidsutsikter som lantbrukares synpunkter och deras intresse för hästsektorn har inventerats (1 300 enkätsvar från hästägare och 289 från lantbrukare).

Uppskattningsvis finns cirka 9 000 hästar i länet. Dessa omsätter cirka 400 miljoner kr per år, konsumerar 25 000 ton hö och 9 000 ton kraftfoder per år och håller ungefär 10 000 ha av landskapet öppet. Hästägare ägnar i medeltal 23.2 timmar i veckan åt hästar och hästsport. Utbildningsbehovet är stort hos hästägare, lantbrukare och myndigheter. För hästägare är utbildningsbehovet störst inom hästhantering, träning, utfodring, foderfrågor och avel. För lantbrukarna är intresset störst för kurser om anpassning av byggnader till hästar, utfodring och foderproduktion.

Hästsektorn har behov av att lyftas fram och synliggöras, att det byggs fler ridhus, ridbanor och rid- och körvägar. Ett ökat samarbete inom hästsektorn är nödvändigt såväl som en förbättrad ekonomi för sporten och företagen. Tjänster som hästägare vill ha ökad tillgång till är juridisk- och opartisk rådgivning i olika frågor, rådgivning angående foder och byggnader samt hovslagartjänster.

Hästen har en omfattande ekonomisk, social och miljömässig betydelse för vårt län. Den bidrar till ett ökat företagande och sysselsättning, vilket framförallt ökar kvinnors möjlighet att verka och bo på landsbygden. Attraktionskraften och inflyttningen till regionen ökar också. Hästarna bidrar till den biologiska mångfalden samt att bebyggelse och det rika öppna odlingslandskapet bevaras. De små och medelstora lantgårdarna i Gävleborg är lämpliga för familjer med hästar och hästintresse. Hästarna bidrar till att skapa liv i bygden och därmed öka underlaget för skolor, kommunal service, butiker m.m.

Med rätt stöd från samhället och myndigheters sida borde företagandet och nyetableringar kunna öka. Skapas de rätta förutsättningarna för småföretagande och framförallt för kvinnors företagande så torde utflyttningen från landsbygden i länet kunna minska och rentav vändas till en inflyttning.

Från hästsektorns sida finns ett stort behov av nätverk och mötesplatser. En gemensam marknads- och mötesplats på Internet är en bra början. Det är viktigt att en samordnad hästsektor, lantbrukets organisationer och myndigheterna i samförstånd bygger upp hållbara modeller och aktiviteter vilka kan leva vidare på sikt.

Förord

Finns det något mer att skriva om hästen? Allt har väl redan skrivits om stäppens konung?

Tydligen inte!

Från den vilda stamformen utbredd över Europa och Asien via Tarpanen (*Equus ferus ferus*) i södra Ryssland och Przewalskihästen (*Equus ferus przewalski*) i inre Asien till dagens häst (*Equus caballus*) har hästen betytt och betyder allt för människan!

Hästen har en särställning, ett symbolvärde! Statusen ses bland annat i Mälardalens stormäns järnåldersgravar innehållande de dyrbaraste djuren, hästen och falken. Bruksvärdet visas i hur vi har använt hästen till egen nytta - för krigiska ändamål (örs), förflyttning (rännare, slädhästar, gångare), arbete (sömare), sällskap och nöje. Nomadfolken behövde hästen för sin överlevnad, den gav klädnad, kött, mjölk och kumyss – alkoholhaltig, fermenterad stommjölk. Hästen bidrog även till jaktlyckan och användes i olika jaktformer. Falkenering, jakt med rovfågel från hästryggen, var vanlig under 600- och 700-talet och är så än idag hos olika stäppfolk. Skjuthästar var värdefulla medhjälpare bakom vilka skytten närmade sig villebrådet, för indrivning av fälthöns i ryssja eller som inlockare av vilt. Hästen existerade också i olika former av övernaturliga väsen, goda och onda, såsom bäckahästen och Faraos krigshästar (sälar) med makt att skada sina förföljare. Inom medicinen skrev Linné att: "Mjölken brukas i Kikhostan; även skall den vara god i lungsoten" och inom veterinärmedicinen skrevs de första manuskripten på 1300- och 1400-talet om läkemedel för hästar. Hästkvasten, en risig utväxt på björk där man trodde att maran hade ridit, ansågs skydda hästen när den var upphängd i stalltaket.

För barn har kärleken till hästen varit och är viktig. Förr tillverkade barn flarnhästar, leksakshästar av mörkbrun grov tallbark. Även männen älskade hästen, de skötte, fodrade, ryktade, red och körde den. Djuren smyckades med utsirade selbågar och lokor. Idag har hästen erövrat kvinnornas kärlek och upptagits som familjemedlem.

Hästen har fascinerat människan, fyllt oss med ömhet, tillförsikt och skräck! Många flickor drömmer om en alldeles egen häst, att insupa doften av dess solvarma kropp, att lägga huvudet mot manken och stryka handens baksida lätt mot den skälvande näsborren. För mig blev drömmen nyligen sann då jag köpte ett russ till min dotter.

Med min kärlek till och fascination av hästen var steget inte långt till att initiera projektet "Hästens betydelse i dagens situation och hästhållningens framtidsutsikter med berörningspunkter för regional- och ekonomisk utveckling, jämställdhet, biologisk mångfald, kulturmiljö, ekologisk produktion samt landsbygdsutveckling" i Gävleborgs län. Läs Mariana Femlings rapport och öka dina kunskaper och insikter om hästens betydelse ytterligare.

Margareta Stéen

Länsveterinär

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Bakgrund

Intresset för hästar och hästsport i Sverige har ökat stadigt sedan 1970-talet. Antalet hästar har femdubblats de senaste 30 åren. Sverige är ett av de hästtätaste länderna i Europa och idag uppskattas antalet hästar i landet till mellan 250 000-300 000. Denna expansion har inte skett helt problemfritt och mycket pekar på ett stort behov av rådgivning, information och utbildning.

Hästarna bidrar till ökat företagande och sysselsättning, vilket framförallt påverkar kvinnors möjlighet att verka och bo på landsbygden. Attraktionskraften och inflyttningen till regionen ökar också. Hästarna bidrar till den biologiska mångfalden och till att bebyggelse och det öppna landskapet bevaras. Hästsektorn har förutsättningar att bidra/medverka till en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling av landsbygden. Med hästsektorn avses hästägare, hästsport, företag med hästaktiviteter samt företag som i någon form ger service åt hästhållare.

Hästpolitiska utredningen (HPU, SOU 2 000:109), idrottspropositionen (1998/99:107) och mötet Euequus 2001 i Skara belyser hästens betydelse för framförallt jämställdhet och landsbygdsutveckling. Jordbruksdepartementets Miljö och landsbygdsprogram för Sverige år 2000-2006 (LBU), förslaget till statsbudget för 2002 och Länsstyrelsens mål stämmer väl med de värden och problem som hästsektorn representerar.

Länsstyrelsen och kommunerna i Gävleborg hade innan förstudien en mycket otydlig bild av hur hästsektorn ser ut i länet samt vilken betydelse hästarna har för regionen.

Diskussionen och resultatet i förstudien kommer att ligga till grund för ett mer omfattande projekt.

Syfte

Syftet med förstudien är att genom en kartläggning och inventering av hästsektorn och dess situation lyfta fram hästens betydelse för Gävleborgs län. Betydelsefullt är att visa hästsektorns framtidsutsikter samt tillvarata synpunkter från hästägare i regionen.

Vi vill även peka på hästens betydelse för jordbruket och landsbygden. I kartläggningen ingår en analys av lantbrukarnas synpunkter och deras intresse för hästsektorn.

Material och metoder

Metoden för studien har varit att genom enkäter, intervjuer, litteraturstudier, besök och studieresor studera hästsektorns situation i Gävleborg. Kontakter har tagits med kommuner, försäkringsbolag, historiker, nyckelpersoner inom hästsektorn och jordbruket. Inom ramen för förstudien har även en studieresa och 4 seminarier anordnats.

Tre olika enkäter (bilaga 1, 3 och 4) till hästägare har använts. I en omfattande enkät frågades om antal hästar, inriktning, foder och gödselhantering, behov av service och utbildning, företagsdrömmar, m.m. Den kompletterades med ytterligare två enkäter där vi bland annat frågade efter hästägarnas ålder och kön, årskostnader, investeringar och eventuella intäkter.

Enkäterna har på olika sätt nått hästägarna. Distributionen har skett via ridskolor, hästsportbutiker, kurser, tävlingar, premieringar m.m. Enkäterna har även funnits tillgängliga på Länsstyrelsens hemsida. Hälften av de hästägare som finns registrerade i Svenska Travsportens Centralförbunds (STC) register fick ett formulär utskickat med posten (n = 1700). Distributionssätten gör att antalet enkäter som nått hästägarna är okänt.

Ett slumpmässigt urval av lantbrukare som söker areal- eller miljöersättning (n = 467) har via enkät (bilaga 5) tillfrågats om sina synpunkter och intresse för hästsektorn, samt vilket utbildningsbehov som finns.

Sex lantbruksföretag och fem företag med hästaktiviteter har besökts för att få djupare diskussioner kring deras situation, behov och framtidsutsikter. Tolv ridskolor och ridklubbar har besökts för intervju angående deras situation, problem, framtidsutsikter och behov av stöd. Länets travbanor, Bollnäs, Gävle och Hagmuren, har också besökts och ett flertal personer som verkställande direktör, marknadsansvariga, travtränare och banpersonal har intervjuats angående travsportens och travbanornas situation.

Eric Persson, rektor på Naturbruksgymnasiet Nytorpsskolan i Arbrå, har intervjuats om länets hästutbildningar. Kontakter har tagits med Kjell Lindroth, initiativtagaren till en upprustning av den historiska vandringsleden "Pilgrimsleden".

Länets kommuner och försäkringsbolag har kontaktats angående en uppskattning av antalet hästar i Gävleborg. Även uppgifter ur STC: s travhästregister och Statistiska Centralbyråns (SCB) lantbruksregister har använts för att ta reda på hästantalet.

Två gårdar i Stockholms län, som lagt om driften från traditionellt jordbruk till hästanläggningar, har besökts. En gård har lagt om från mjölkproduktion till uthyrning av stallplatser och den andra gården som besöktes har byggt upp en "Hästby" på fastigheten.

Inom förstudien anordnades fyra seminarier i Bollnäs, Gävle och Hudiksvall kring teman som "Hästens naturliga beteende" och "Vallfoder till hästar". En studieresa för lantbrukare på temat "Vallfoder till hästar" har ordnats. Inbjudan gick ut som grupprekla till lantbrukare.

Projektledarna Mariana Femling och Ingrid Jarlebring har deltagit på Ridsportförbundets årsmöte i Bollnäs, Hästen i centrum på Alnarp, avslutningsseminariet Hästlandet Dalarna, Invigning av Hippocampus, Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) och Lantbrukardagarna på SLU. Idéseminarierna Hästen i Sverige och Berikande landskap samt Jämställldhetsdagen i Järvsö har också besökts.

Resultat – Hästsektorn i Gävleborg

En kort tillbakablick

Antalet hästar var som störst i Sverige i början av förra seklet. År 1920 fanns det 728 000 hästar i landet (att jämföra med 759 bilar 1917!). Hästen var viktig och betydelsefull för de flesta människors försörjning. Varje år den första juni hade man en allmän husdjursräkning och utifrån den skulle man sedan deklarerera och betala skatt. Man visste exakt hur många hästar det fanns.

Därefter sjönk antalet hästar stadigt i hela landet för att vara som lägst under början av 1970-talet. Hästarna minskade i betydelse i samma takt som maskiner tog över deras arbete i skogen, jordbruket och som transportmedel. Uppskattningsvis fanns det vid den här tiden cirka 60 000 hästar. Det fanns inga exakta siffror längre, ingen räknade hästarna, de betydde ingenting, de tillhörde det förgångna, de tillhörde historien.

Efter drygt 40 års minskning sker ett trendbrott, antalet hästar ökar. Därefter har antalet ökat stadigt för varje år. Hästantalet 2003 är mellan 250 000 och 300 000 i hela landet. Det är dock bara gissningar eftersom hästarna fortfarande inte "räknas". Intressant är att femdubblingen av antalet hästar sedan 1970-talet har skett av egen kraft utan stöd eller bidrag.

Utvecklingen i Gävleborgs län stämmer väl med den för landet i övrigt. 1918 fanns 21 476 hästar för att vid 1970 vara nere på 1 500-2 000. Idag uppskattas antalet hästar i Gävleborg till cirka 9 000 (se avsnittet "antal hästar").

Hästen har under tiden gjort en klass- och könsresa. Tidigare var hästen mannens symbol och arbetsredskap. Den användes främst för transport, som dragare eller för att bära ryttare. Det var framförallt militären och senare skogs- och lantbruket som nyttjade och hade användning av hästen.

Idag är hästägarna en mångfasetterad grupp. Det är flickor och pojkar, kvinnor och män ur alla samhällsklasser. Men det är framförallt flickor och yngre kvinnor (7-25 år) från medelklassen som skaffar sig häst och ägnar sig åt hästsport.

Hästen är inte heller densamma som för 100 år sedan. De var då framförallt arbetshästar inom jordbruket och tyngre ridhästar inom det militära. Idag är det sporthästar och lättare hästar som dominerar. Vanligast är travhästar, svenska halvblod och ponnyhästar. Det finns i Sverige idag ett trettiotal raser som är godkända av Svenska Hästavelsförbundet.

Hästsektorn rymmer allt från tävlingshästar inom trav-, kör- och ridsport till fritidshästen som används för rekreation, avkoppling, motion och som sällskapsdjur. Den omfattar även företag inom avel, turism och upplevelsenäringen. Hästen används i viss mån fortfarande som arbetsredskap i skogen, parker

och känsliga naturvårdsområden m.m.

Travsporten är stor i Gävleborg och redan tidigt hade den ett starkt fäste i trakterna kring Bergsjö, Forsa, Delsbo och Järvsö. Norra Hälsingland konkurrerar starkt med skogsbygderna i västra Värmland och Östersund om var travsportens vagga stått.

Travsporten har sitt ursprung i böndernas kapplöpningslekar. Det började med kapplöpningar hem från kyrkan på söndagarna. Den "stora finalen" gick av stapeln vid julottan där det var stor prestige att ha den bästa och snabbaste hästen. Ur dessa lekar utvecklades först istravet och så småningom det så kallade landtravet med fasta banor. Intresset för trav blev oerhört stort just i dessa trakter. Den lilla, starka och smidiga arbetshästen som användes, passade väl till arbetet i skogsbruket och fanns på varje gård. Här kan nämnas att man körde sina hästar från t.ex. Ljusdal till Bollnäs och till Sundsvall för att tävla. En stor attraktion i början av förra seklet var istravet på inre fjärden utanför Gävle.

Från början tävlades det om äran, därefter blev det pokaler och sedan kom prispengarna. Det förekom också vadhållning i alla tänkbara former och 1923 återinfördes totalisatorspelet efter att ha varit förbjudet under slutet av 1800-talet och i början av 1900-talet.

Duktiga hästkarlar och rikskända profiler inom travsporten vilka kommer från norra Hälsingland är bl.a. E. J. Nordin med sina tre söner Sören, Gunnar och Gösta, Uno Sved och Stig H. Johansson. Kända hästar från trakten är bl.a. nordsvenska kallblodstravarna Hjördis (1920-talet), Hovids Lasse, Centaur och sist men inte minst Järvsöfaks.

Antal hästar

Uppfattningen om antalet hästar i länet varierar kraftigt. Vi har för få fakta och mörkertalen är stora. Svårigheten i att bestämma antalet hästar beror främst på att det, förutom travhästregistret, inte finns någon fullständig statistik eller något register. Beräkningar som görs blir snart inaktuella på grund av snabba förändringar av antalet hästar. Det finns många sätt att uppskatta hästantalet. Här följer några:

Sverige är näst efter Danmark det hästtätaste landet i Europa med 28,1 hästar per 1 000 invånare (Svala, 2002). Med den beräkningen så finns det mellan 7 800 och 8 000 hästar i länet.

Kommunerna i länet uppskattar hästantalet till cirka 8 250. Här har dock alla uppgett att det är mycket osäkra uppskattningar och förmodligen i underkant.

Lantbruksregistret redovisar 2 985 hästar på jordbruksfastigheter större än 2 ha i länet. Cirka 35 % av landets jordbruksfastigheter har hästhållning. Om fördelningen mellan andelen hästar på jordbruksfastigheter och det totala hästantalet är detsamma för Gävleborgs län så är antalet hästar cirka 8 500.

Antalet hästar inom travsporten framgår av STC:s register. Den 27/1 2003 fanns i länet 5 234 registrerade travhästar i tävlingsbar ålder. Utav dessa var 2 205 i träning hos A- eller B-tränare. Andelen travhästar i tävlingsbar ålder i Sverige beräknas uppgå till cirka 30 % av det samlade hästbeståndet. Om fördelningen mellan rid- och travhästar i Gävleborg ser ut som i landet i övrigt skulle antalet hästar vara cirka 17 400. Låt oss istället anta att andelen travhästar är större i Gävleborg än i övriga landet. Detta är inte orimligt med tanke på att det finns tre travbanor. Om vi antar att andelen är 50 % istället så är antalet hästar cirka 10 500.

Omkring 6 850 hästar i Gävleborg är försäkrade genom Agria, Folksam, IF och Sveland. Bolagen uppger att 65-70 % av hästarna beräknas vara försäkrade. Utifrån dessa beräkningar finns det omkring 10 000 hästar i länet.

Ridhästar som är registrerade i Gävleborgs Ridsportsförbund, klubbägda, uppstallade och/eller anslutna till ridskolorna är 1 745.

Med dessa siffror som bakgrund väljer vi att i fortsättningen räkna med 9 000 hästar. Denna siffra bedömer vi som rimlig då Gävleborg har tre travbanor och kan antas vara mer hästtätt än landet i övrigt. Mörkertalet antas vara stort och de siffror som uppskattats tros vara i underkant.

Travsport

Med innehållet i avsnittet "En kort tillbakablick" som bakgrund är det lätt att förstå att Gävleborg med bara cirka 3 % av Sveriges befolkning har:

- 3 av landets 24 permanenta travbanor (12,5 %) eller 3 av landets 31 travbanor med totalisator-tillstånd (9,7 %).
- 7,5 % av landets travhästar i tävlingsbar ålder (5 234 av landets 70 470 registrerade travhästar).

Gävletravet, invigt 1938, är en s.k. mellanbana, småbanor är Bollnästravet som invigdes 1955 och Hagmyrens travbana som invigdes 1957. Sammanlagt arrangerar travbanorna 95 speldagar per år i länet och har då totalt cirka 166 000 besökare. Under speldagarna 2002 omsattes cirka 563 miljoner kr på spel i vår region. Av dessa går ungefär 65 miljoner kr direkt tillbaka till travet i form av spelintäkter.

Registrerade travhästar i tävlingsbar ålder är 5 234 (2003-01-30). Dessa utgörs av kallblod (3-5 år), varmblodsston (2-10 år) och valacker (2-12 år). Utav dessa var 2 205 hästar i träning, 631 i träning hos A-tränare (professionella tränare) och 1 574 hos B-tränare (amatörtränare).

Tabell 1. Antal hästar i träning på de olika travbanorna.

	Bollnästravet	Gävletravet	Hagmyrens travbana	Antal hästar i träning
A – tränare	268	244	119	631
B – tränare	587	591	396	1 574
Totalt	855	835	515	2 205

Det är svårt att uppskatta hur många personer som är sysselsatta inom travsporten. Antal anställda på länets tre banor uppgår till närmare 200 personer. Tjugotre fast anställda sköter anläggningarna och administrationen vid banorna. Det finns totalt 32 A-tränare och cirka 90 hästkötare. Då har antalet B-tränare inte medräknats. Personer sysselsatta på tävlingsdagarna är omräknat cirka 40 årsanställda. Utöver dessa sysselsätter travsporten fast personal inom stallservingar, travrestauranger, hovslagare, sadelmakare, hästmassörer, hästsportsbutiker, veterinärer, transportföretag m.fl.

Travsporten bedriver också aktiv ungdomsverksamhet genom både Ponnytravskolorna och Ponnytravklubbarna. Antalet ungdomar aktiva i travbanornas Ponnytravskolor är cirka 470. Ungdomar med tävlingslicens som tävlar aktivt och kör löp är omkring 100 stycken.

Ridklubbar och ridskolor

Svenska Ridsportsförbundet (SvRF), är organiserat i 19 lokala ridsportsförbund eller distrikt inom sektionerna tävling, ungdom och utbildning. Ridsporten är uppdelad i kategorierna ponny och häst samt i grenarna hoppning, dressyr, fälttävlan, distans, körning och voltige. Dessutom ordnas tävlingar för handikappade ryttare och kuskar.

I Gävleborgs distrikt finns 33 ridklubbar varav 16 driver ridskoleverksamhet. Ridklubbarna har totalt 8 226 medlemmar (02 12 31), varav 85,9 % är kvinnor. Tabell 2 visar länets ridklubbar och antalet medlemmar.

Tabell 2. Ridklubbar i Gävleborg år 2002.

Namn	Ort	Medlemmar
Bergsjö Rid och körsällskap	Bergsjö	62
Bollnäs Ridsällskap	Bollnäs	565
Delbo Sportryttare	Delsbo	79
Dellenbygdens Ridklubb	Delsbo	413
Edsbyns Ridklubb	Edsbyn	150
Gnarps Ridklubb	Gnarp	172
Gävle Fältrittklubb	Valbo	323
Gävle Ponnyklubb	Valbo	554
Gävle Ryttarsällskap	Gävle	589
Harmångers Ridklubb	Harmånger	82
Hassela rid- och körklubb	Hassela	60
Hedesunda Ryttaförening	Hedesunda	113
Hemlingby, Bomhus, Järvsta RK	Valbo	45
Hofors Ridsällskap	Hofors	480
Hudiksvalls Rid- & Ponnyklubb	Hudiksvall	691
Högbo Ridklubb	Sandviken	398
Järbo Ryttaförening	Järbo	88
Järvsö Ridklubb	Järvsö	78
Jättendals Ridklubb	Begsjö	82
Lingbo Hästsällskap	Lingbo	23
Ljusdals Ridklubb	Ljusdal	54
Nordanstigshästens Ryttaförening	Bergsjö	33
Ockelbo Ryttaförening	Ockelbo	246
Ovansjö Ryttaförening	Sandviken	66
Rid & Körsällskapet Hästival	Skutskär	56
Storvik Ovansjö Ridklubb	Kungsgården	736
Sätra Byns Ridklubb	Sandviken	43
Söderhamnsort. Ryttaförening	Söderhamn	654
Tunalids Ridklubb	Hudiksvall	289
Västhälsinge Ryttaförening	Hamra	37
Årsunda Hästklubb	Årsunda	77
Älvkarleby Ridklubb	Skutskär	354
Österfärnebo Ryttaförening	Österfärnebo	108
Summa medlemmar		8 226

Nedanstående tabell visar fördelning på ålder och kön. Ridsporten domineras av kvinnliga medlemmar.

Tabell 3. Ålders- och könsfördelning bland ridklubbarnas medlemmar i Gävleborg år 2002

Ålder	Män %	Kvinnor %	Totalt %	Antal
Yngre än 7 år	0,67	3,38	4,05	333
7 – 12 år	2,55	28,32	30,87	2 540
13 – 25 år	2,35	29,19	31,54	2 594
Äldre än 25 år	8,58	24,96	33,54	2 759
Summa	14,15	85,85	100,00	8 226

De flesta ridskolorna bedriver sin verksamhet på jordbruksfastigheter. Fastigheten är oftast kommunal-ägd och anläggningen arrenderas av ridskolan. Olika lösningar förekommer gällande avtalen.

Ridskolorna bedriver en mycket omfattande och bred verksamhet. Utöver ridlektioner vilka varierade mellan 10 - 48 lektioner i veckan ordnas:

- "Specialgrupper" i grenarna hoppning, dressyr, westernridning m.m.
- Obetald fritidsgårdsverksamhet
- Hästskötarkurser
- Handikappsridning
- Habiliteringsridning
- Hästlekis
- Ridläger
- Tunridning
- Teorilektioner
- "Provapå dagar"
- Skollovsaktiviteter
- Luciatåg m.m.

Ridklubbarna i distriktet anordnar dessutom drygt 100 tävlingar per år, varav cirka 60 lokala, 40 regionala och två till tre nationella.

Antalet anställda på ridskolorna varierar mellan två och sex helårsanställda. Utöver dessa finns i medel två till fyra lönebidragsanställda, några praktikanter, instruktörselever, praoelever m.fl. Ridskolorna fyller också en mycket viktig funktion som resurs för människor vilka behöver arbetsträna, arbetspröva och som har olika behov av rehabilitering.

Hälsingeklubbarna köper oftast sitt grovfoder

av lantbrukare i närområdet. I Gästrikland köps cirka hälften av grovfodret av lantbrukare och hälften av foderhandlare från Norduppland. Kraftfoder köps oftast av lantbrukare i närheten och kompletteras med produkter från lokala foderförsäljare.

Antalet lektionshästar på ridskolorna varierade mellan 5 till 27. I medeltal hade de besökta ridskolorna 17,3 lektionshästar.

Hämtning och tillvaratagande av gödsel på ridskolorna löses på olika sätt:

- Tre ridskolor får gödseln hämtad för återvinning i avfallshanteringen
- Tre får gödsel hämtad av lantbrukare
- En sprider gödseln på egen åkermark
- En har avtal om hämtning med en industri på orten
- En får gödseln hämtad för eldning i Hudiksvalls värmeverk

Två ridskolor får betalt för sin gödsel. En får betala för att få gödsel hämtad.

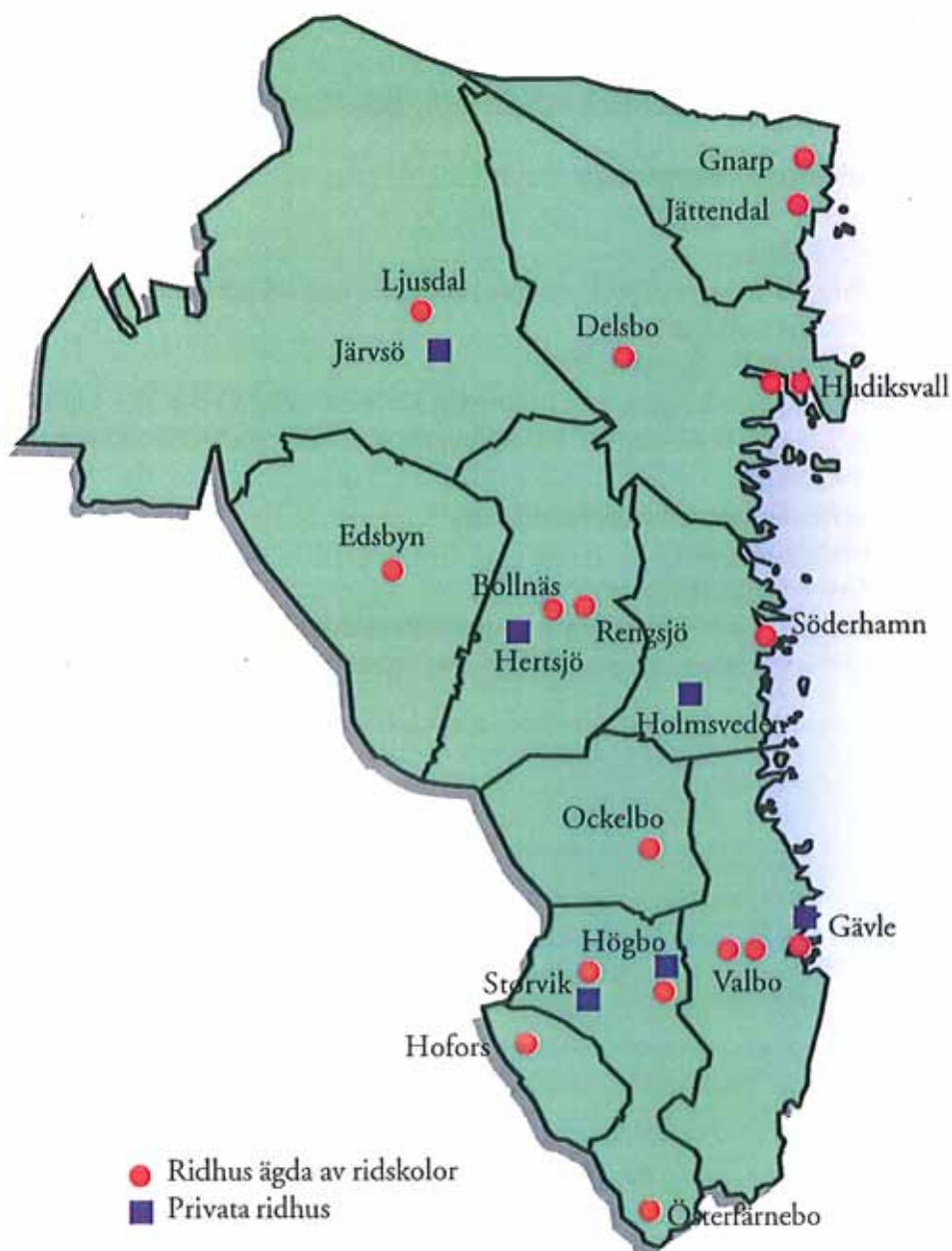
Det man angav som de största problemen var:

- Ständigt ansträngd ekonomi.
- För få och små ridhus för dagens behov. Utrymme behövs för t.ex. två parallella verksamheter som ridlektioner, privatryttare, tävlingar m.m.
- För mycket administration och pappersarbete.
- Samtliga uppgav att ridskolan fungerar som fritidsgård. De bedriver en mycket stor ungdomsverksamhet som inte utgår någon ersättning för. För att fungera som fritidsgård i den omfattningen behövs betydligt mer resurser.
- I vårt distrikt saknas uppfödare och unghästutbildare.
- Ridsportsförbundets höga avgifter.
- Att anvisade ridvägar och ridleder saknas.
- Att ridskolorna "dräneras" på tävlingsryttare och sportridningen kommer i skymundan.
- Att utbildningar saknas i foderlära, träningslära, hästens beteende, hantering av hästar, persedelvård m.m.

Ridhus

Det finns 24 ridhus i Gävleborg (2002). Sex är privatägda och 18 är ridskoleägda. Beläggningen - utnyttjandegraden av ridskolornas ridhus är mycket stor. Det är oerhört svårt att få tillgång till ridhus annat än tidig förmiddag eller efter 22.30 på kvällen. Kartan nedan anger var länets ridhus är belägna.

Bild 1. Ridhus i Gävleborg 2002.

Utbildningar

Utbildningar med hästinriktning ges i Naturbruksprogrammet på Naturbruksgymnasiet. För närvarande erbjuds 36 platser per år, fördelat på 16 med "lokal inriktning travsport" och 20 med "lokal inriktning hästhållning". Utbildningen har ett gemensamt första år på Nytorpsskolan i Arbrå. Därefter är trav-elevernas utbildning förlagd till Bromangymnasiet i Hudiksvall, medan eleverna med inriktning hästhållning har hela utbildningen förlagd till Nytorpsskolan.

Båda utbildningarna ger 2 500 gymnasiepoäng. De ger såväl en allmän högskolebehörighet som behörighet till Hippologiska högskoleutbildningen vid SLU.

Dessutom ger föreningarna inom rid- och travsektorn många tillfällen till fortbildning genom rid- och ponnytravskolorna.

Företag med hästaktiviteter

Gävleborg har ett 30-tal turistföretagare inom hästsektorn (tabell 4). De aktiviteter som erbjuds är turridning, vagn- och slädturer, stadsturer, arrangemang med häst och vagn, äventyrskvällar, westernridning, ridläger, företagsarrangemang, "kunddesignade paket", barnridning, kurser m.m.

Tabell 4. Exempel på företag med hästaktiviteter.

Nordanstig:	
Freddy Hall	Harmånger
Lilian Bergman	Jättendal
Slätterne gård	Bergsjö
Hudiksvall:	
Anders Svensson	Hudiksvall
Arne Eriksson	Delsbo
Dellenbygdens ridklubb	Delsbo
Hästkraft Hälsingland	Forsa
Lars Eriksson	Forsa
Larsbo gård	Enånger
Mörtsjö islandshästar	Njutånger
Rolf Krook	Bjuråker
Skumpa hästranch	Bjuråker
Tallbackens islandshästar & Midgård	Bjuråker
Ljusdal	
Brunkas ranch	Järvsö
Dellenmyrans islandshästar	Järvsö
Jon Björs	Järvsö
Järvsö Ryttargård	Järvsö
Lars Strandberg	Ljusdal
Bollnäs:	
Reddy och Teddy	Bollnäs
Ovanåker:	
Skålsjögården	Viksjöfors
Sture Brorson	Edsbyn
Ockelbo:	
Västerhaga Islandshästar	Ockelbo
Slättlandets Islandshästar	Lingbo
Gävle:	
Kybacka Islandshästar	Valbo
Mackmyra Bruks- o Islandshästar AB	Valbo
Sälängsgårdens Islandshästar i s. Åbyggeby	Gävle
Sandviken:	
Kvarnströmsgården	Högbo
Mestur Islandshästar	Järbo

Även länets ridskolor och ridklubbar har utöver ridkurser ett varierat utbud med hästupplevelser.

De flesta företagen bedriver sin verksamhet på jordbruksfastigheter. Samtliga fem tillfrågade företagare

uppger att de försörjer sig på verksamheten. Det är ett hårt arbete med långa dagar och något man lever med dygnet runt - en livsstil. De upplever att omgivningen är mycket positiv och att företag i närheten uttrycker sin tacksamhet över ökat kundunderlag i butiker, kiosker, matserveringar, vandrarhem, campingplatser m.m.

Ingen av de tillfrågade har stöd eller bidrag för sin rörelse. De upplever att de har goda kontakter med myndigheter. Samtliga är också mycket optimistiska och ser goda framtidsmöjligheter i regionen. Samtliga efterfrågar framförallt hjälp med marknadsföring och då främst inom turism.

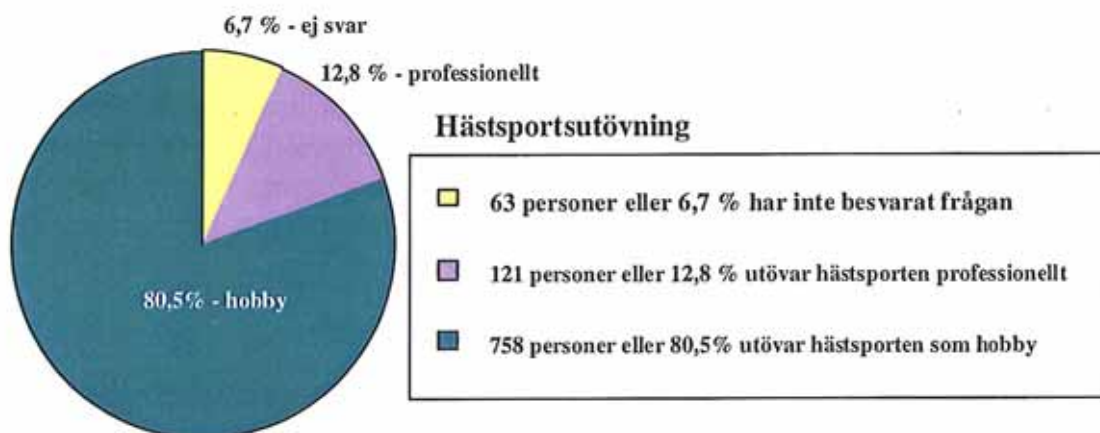
Enkäter till hästägare

Niohundrafyrtiotvå hästägare svarade på *Enkät om hästhållning i Gävleborg* (bilaga 1). Högskolan i Gävle har bearbetat materialet statistiskt (Andersson m fl, 2003. Bilaga 7). Här följer en sammanfattning av resultaten. Några frågor har flera svarsalternativ, man kan då ange mer än ett svar, vilket gör att summan av procenttalen kan överskrida 100 %.

De som svarat på enkäten kan delas in i två grupper, de som utövar hästsporten professionellt (81 %) och hobbyutövare (13 %) (Diagram 1).

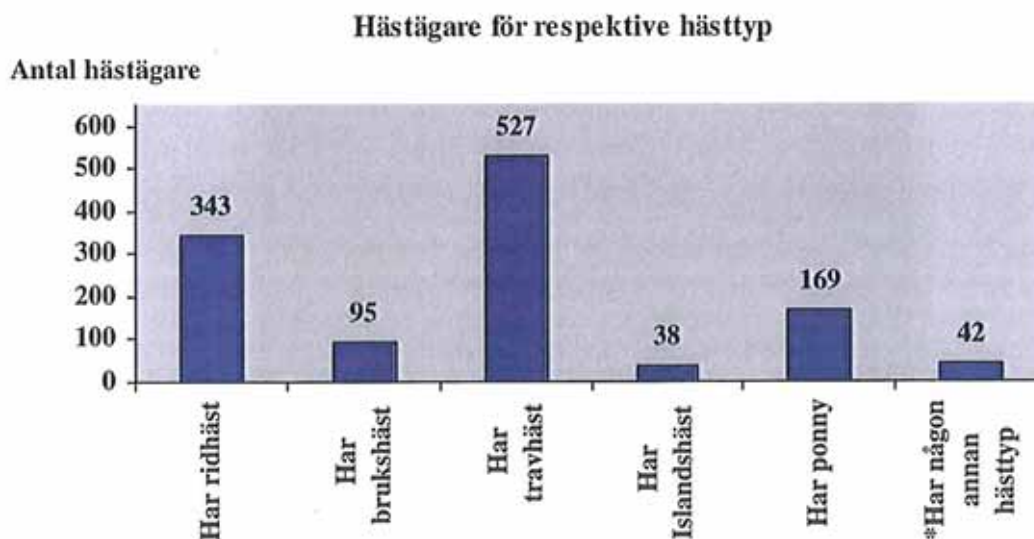
Diagram 1. Indelning av hästägare/hästhållare i professionella och hobbyutövare (Andersson m.fl 2003).

Olika häst kategorier

Frågan ”vilken eller vilka hästtyper har du” visar att de flesta har travhäst. Detta stämmer väl med de uppgifter som undersökningen i övrigt gett (diagram 2).

Diagram 2. Fördelning av hästtyper i undersökningen (Andersson m.fl 2003).

Andelen brukshästar är förmodligen för hög, detta beror troligtvis på att medlemmarna i brukshästföreningarna varit mycket flitiga att dela ut och svara på enkäterna.

Antal hästar per person

Antalet hästar per person är så många som 4,2. Det beror på att några hästägare har stora besättningar, upp till 117 hästar har angivits på frågan *Hur många hästar äger/sköter du?*. Vanligast är dock att man äger/sköter 1-2 hästar per person, vilket 54,2 % av hästägarna uppgett.

Tid som ägnas åt hästsport

Hästägarna ägnar i medeltal 23,2 timmar per vecka åt hästar och hästsport. Det skiljer sig något åt mellan de olika hästkategorierna. De som har travhästar ägnar mest tid åt sina hästar vilket säkert beror på att fler av dem tränas för tävling. De som har brukshäst ägnar betydligt färre timmar åt sina hästar jämfört med övriga hästtyper.

- Travhästägare 26,5 tim/vecka
- Ponnyägare 23,4 tim/vecka
- Islandshästägare 22,4 tim/vecka
- Ridhästägare 22,4 tim/vecka
- Brukshästägare 15,2 tim/vecka

En jämförelse mellan de som har hästar som hobby och professionellt visar att hobbyutövarna ägnar 21,7 timmar per vecka åt hästar och hästsport. Medan de som har hästar som yrke ägnar 39,2 timmar per vecka. Värt att notera är att hobbyutövarna lägger ner motsvarande en dryg halvtidstjänst per person på sin hobby.

Varför ägnar man sig åt hästar?

Att sköta och träna hästen är den viktigaste orsaken till att man ger hästsporten så mycket tid. Det som skiljer kategorierna åt är att yrkesutövarna värderar tävlingsmomentet högre än de övriga, något som kan förklaras av att de ofta har sin försörjning från travsporten. De tillfrågade har svarat på i förväg uppsatta alternativ och gavs en värdeskala på 1-7. Inget av alternativen värderades lägre än 5,2. På frågan övrigt har de flesta angett svar som kan sammanfattas under meningsfull fritid (tabell 5).

Tabell 5. Rangordning av skäl till varför man lägger sin tid på hästar.

	Alla	Yrkesutövare	Hobbyutövare
Att sköta hästen	1	1	1
Träna och utveckla hästen	2	2	2
Den sociala samvaron	3	4	3
Att utveckla sig som kusk/ryttare	4	5	4
Rida i skog och mark	5	6	5
Tävlingsmomentet	6	3	6

Grovfoder - kraftfoder

Hö är det överlägset mest förekommande grovfodret, 92 % av hästägarna använder hö och 36 % använder hösilage/ensilage. Vanligast är att hästägarna köper sitt foder direkt av lantbrukare (55%), 11 % köper av foderhandlare och 38 % odlar eget grovfoder. De som har hästar som yrke odlar eget grovfoder och köper av foderhandlare i större utsträckning än hobbyutövarna vilka istället köper en större del av grovfodret direkt av lantbrukare.

Då det gäller kraftfoder är förhållandet det omvända, 60 % av hästägarna köper sitt foder av foderhandlare och 37 % köper av lantbrukare direkt. Det är mindre vanligt att man odlar sitt kraftfoder själv, endast 12 % svarade att de odlar egen spannmål.

Beten - rasthagar

Under frågan om sommarbete så uppger var femte hästägare (20 %) att de inte har tillräckligt med beten till sina hästar. Det är framförallt travhästägare och hästägare med 6-10 hästar samt de med mer än 31 hästar som saknar egen betesmark eller inte har möjlighet att arrendera mark i närheten. Däremot är hästägarna relativt nöjda med sina rasthagar, endast 7 % anger att de har för lite utrymme för sina hästar.

Uppstallning

Uppstallning av hästar sker oftast i egen regi, två tredjedelar av de som svarat har eget stall och en tredjedel hyr stallplats.

Det vanligaste sättet att ha hästarna uppstallade är att hästarna står i box vilket 94 % svarat, 9 % använder spilta, 9 % har lösdrift och 4 % använder utebox. Här förekommer stora skillnader mellan olika hästägarkategorier. Största avvikelsen har brukshästägarna där 44 % anger att hästen står i spilta och 34 % av islandshästägarna som uppger att deras hästar går i lösdrift.

Stallarnas standard

Standarden på stallarna får betraktas som hög. Här skiljer sig svaren obetydligt åt mellan hästägarkategorierna. Däremot hade yrkesutövarna något högre standard än hobbyutövarna på sina stall. Av samtliga 942 som svarade hade:

- 89 % ventilation
- 88 % rinnande vatten
- 60 % varmt vatten
- 60 % vattenkoppar
- 53 % tillgång till tvätt/spolplats
- 46 % uppvärmning i stallet
- 40 % tillgång till WC
- 31 % tillgång till dusch och omklädning

Intressant är att alla anser att det viktigaste i stallet är det som rör hästarnas välbefinnande som ventilation, rinnande vatten, vattenkoppar och tvättplats. Hästskötarens bekvämligheter såsom WC och dusch ses som mindre viktiga.

Vilka utrymmen och anläggningar finns i anslutning till stallet?

Då det gäller tillgången till sadelkammare, selkammare, P-platser för fordon och släp, rid- och körvägar samt förrådsutrymmen är hästägarna relativt nöjda. Det som anges som viktigast är sel- och sadelkammare samt rid- och körvägar. Däremot saknas tillgång till ridbanor och ridhus.

- 15 % har tillgång till ridhus
- 34 % har tillgång till ridbana
- 22 % har tillgång till belyst ridbana

Avståndet till ridhus var i medeltal 12,5 km.

Förmodligen har hästägarna i länet längre till ridhus och sämre tillgång till ridbanor än vad undersökningen visar. Vilket kan bero på att enkäterna till stor del distribuerades via ridskolor och ridklubbar. De som har hästarna hemma och långt till anläggningarna har förmodligen inte fått enkäten i samma utsträckning som de som bor närmare.

Strömedel

Vanligaste typen av strö är spån vilket 81 % använder, 19 % använder halm och 15 % torv. Andra typer av strömedel som används är bl.a. tidningspapper.

Förvaringen sker antingen löst, vilket 45 % anger eller i balar/säckar vilket 48 % har svarat.

Gödsel

Förvaringen/lagringen av gödseln sker vanligtvis på gödselplatta (42 %) och löst ute (38 %), 14 % använder container. Här skiljer det sig mellan yrkesverksamma som i betydligt större utsträckning förvarar gödsel på gödselplatta och i container än hobbyutövarna som lagrar den största delen löst ute (tabell 6).

Tabell 6. Fördelningen av hästägarnas gödsellagring.

	Gödsel löst ute	Gödselplatta	Container	Stuka
Hobby-utövare	41 %	39 %	14 %	3 %
Yrkesverksamma	25 %	53 %	20 %	5 %

Tittar vi närmare på antal hästar per person och gödsel förvaringen ser vi att förvaring löst ute är vanligast hos dem med få hästar, medan de med många hästar i högre utsträckning använder gödselplatta, container och stuka. Ponnyhästägarna är den kategori som lagrar mest löst ute och brukshästägarna har mest gödsel på gödselplatta. Det senare kan säkert förklaras med att de flesta av dem finns på jordbruksfastigheter. Andra förvaringssätt man angett för gödsel är i säckar, på vagnar, i gödselskopor m.m.

Tömningsintervallet varierar väsentligt i den tillfrågade gruppen, allt från en gång per vecka till att gödseln aldrig töms. Det skiljer sig endast obetydligt mellan de yrkesverksamma, hobbyutövarna och mellan olika hästägarkategorier.

- 42 % tömmer en gång per år
- 18 % tömmer aldrig gödselhögen
- 12 % tömmer varje månad
- 8 % tömmer varje vecka
- 20 % övrigt eller vet ej

Så många som 63 % kör själva bort sin gödsel, 24 % tar hjälp av lantbrukare och 14 % får hjälp av något annat företag. Här skiljer det i stort sett inget mellan de olika hästägarkategorierna.

Av all gödsel återförs ungefär 78 % till jordbruket och 22 % går till annat, som trädgårdsjord, deponi på soptipp, tas tillvara av industrin eller förbränns på värmeverk. Många av svaren tyder på att hästägarna inte känner till de lagar och regler som rör hantering och lagring av gödsel och miljöfarligt avfall. Som svarexempel kan nämnas "används till fyllning", "vi försöker fylla ut stenigt parti på tomten", "har en sank sänka som vi fyller ut" m.m.

Majoriteten av de som svarat upplever inte gödselhanteringen som något stort problem. Av dem som upplever problem är det vanligaste svaret att man saknar egen utrustning och att det är för dyrt att få gödsel hämtad.

Omgivningens syn på hästar

Undersökningen visar att hästägarna själva upplever sig positivt bemötta av omgivningen. De säger att många visar sin uppskattning och att man ofta får positiva kommentarer som att hästen är ett vackert djur och ett fint inslag i naturen.

Vilka tjänster saknar hästägare?

De praktiska tjänster hästägare önskar större tillgänglighet till är främst att hyra beten och hästtransporter, därefter kommer hämtning av gödsel, möjlighet att hyra stall och hemleverans av stråfoder. Övriga tjänster som efterfrågas är juridisk hjälp, stationär hovslagare och opartisk rådgivning om hästhållning, utfodring och stallbyggnader.

Önskemål om tjänster skiljer sig inte så mycket åt mellan olika hästägarkategorier. Travhästägarnas tillgång till tjänster är bättre än övriga hästägares men även de uttrycker önskemål om tjänster.

Behov av kurser och utbildning

Det passar hästägare bäst att gå på kurs på kvällstid. Procentsatsen anger hur många av de 942 som önskar respektive utbildning. Det hästägarna helst vill ha utbildning i är:

- Hästhållning/hästantering 66 %
- Foder/utfodring 60 %
- Avel 50 %
- Juridik, lagar, kontrakt 43 %
- Stallbyggnader/stallmiljö 43 %
- Skötsel av beten, hagar och stängsel 36 %
- Gödselfrågor/miljöregler 32 %

Hobbyhästägarna har större behov av utbildning än de som har hästhållning som yrke. Det gäller framförallt i foder och utfodringsfrågor.

Vanligaste önskemålen bland de utbildningar som inte fanns som fasta alternativ i enkäten är kurser i körning med häst och vagn, i grundläggande hästskötsel, i hovvård - hovslageri samt i "Horsemanship". Även skadeförebyggande åtgärder och Westernridning intresserar många av dem som svarat.

Vad vill hästägarna att det satsas på i regionen?

De mest angelägna satsningar på hästsektorn som hästägarna har önskemål om och helst vill se i regionen kan sammanfattas i fem typer.

- Synliggör sporten
- Satsa på ridhus och ridbanor
- Ökat samarbete inom hästsektorn
- En förbättring av den ekonomiska situationen
- Skapa rid- och körleder

Det vanligaste förslaget på hur man ska lyfta fram hästsporten/hästsektorn är att ge hästen mer plats i media. Även fler evenemang såsom Hästens dag och Hästival efterfrågas för att synliggöra hästen och hästsporten. Många av de som svarat poängterar vikten av att lyfta fram hästsektorns betydelse för en levande landsbygd, för kvinnors företagande och fritidssysselsättning på landsbygden samt för lantbruket. Även hästens sociala betydelse anses viktig.

En mycket vanlig synpunkt är att det saknas ridhus men även ridbanor i länet. Det är oerhört svårt att få tider i ridhus som tillhör ridskolorna, tidig förmiddag eller efter kl. 22 är oftast enda möjligheten. Dessutom är det ofta långt till ridhusen.

Många upplever att hästsporten behöver samarbeta mer över gränserna. (mellan olika klubbar, häst-raser och grenar inom sporten). Förslag på gemensamma arrangemang, kurser och anläggningar förekommer ofta i enkätsvaren.

Den ekonomiska situationen behöver förbättras. De flesta förslagen rör höjda bidrag till ridskolorna men även större kommunala/statliga satsningar efterfrågas. Travhästägarna efterlyser högre prispengar i de mindre och medelstora loppen.

Många anger att det saknas ridleder i regionen. Det ska vara leder med längre sträckor och gärna med möjlighet till övernattning. Lederna ska helst vara förlagda till natursköna och kulturhistoriskt intressanta områden.

Företagsdrömmar

Vilka typer av verksamheter är de tillfrågade intresserade att starta? Vi ställde frågan *Om Du skulle starta ett företag inom hästnäringen, vad skulle det i så fall vara?* Undersökningen visar att det största intresset finns för att börja med verksamheter kring träning/unghästräning och avel/uppfostringsverksamhet, detta gäller alla typer av hästägare. Vanliga önskemål är även företag kring behandling, vård och rehabilitering samt utbildning. Därefter kommer butik, turism, uppstallning och boxuthyrning.

Skillnader mellan kvinnligt och manligt hästägande

Tvåhundraåttionio personer svarade på en kompletterande enkät (bilaga 3). I den frågade vi om bl.a. ägarens ålder och kön, antal hästar, hur många timmar hästsporten tog och varför de sysslar med hästar. Resultatet bör ses som tendenser mer än säkra skillnader. Nittiofyra personer ägnar sig åt travsport och 195 personer åt ridsport i olika former samt brukskörning.

Intressant är att av de som ägnar sig åt ridsport är 86 % kvinnor och 14 % män, vilket stämmer exakt med Ridsportsförbundets statistik. Inom travsporten är förhållandet det omvända, 32 % är kvinnor och 68 % män.

Medelåldern är relativt hög hos dem som svarat. Männen är betydligt äldre än kvinnorna, en iakttagelse vi också gjorde då det gäller de som besökte våra seminarier. Hos de som ägnar sig åt travsport är medelåldern 48 år. Här är kvinnornas medelålder 41 och männens 51 år, en skillnad på tio år. För de som ägnar sig åt övrig hästsport är medelåldern 34 år. Kvinnornas medelålder är 32 år och männens är 56 år, här är åldersskillnaden än mer markant, 24 år. Den höga medelåldern stämmer inte med t.ex. Ridsportsförbundets statistik. Att medelåldern är hög i enkäten, kan bero på att de yngre är mindre benägna att svara på utskickat material.

De män som ägnar sig åt hästsport äger i medeltal en häst mer än kvinnorna. Inom travsporten skilde det mindre, här äger männen 0,6 hästar mer än kvinnorna. Det är en anmärkningsvärt hög siffra med tanke på att de flesta hästägare har mellan en till två hästar.

Trots att männen äger fler hästar än kvinnorna så lägger de ner betydligt mindre tid på hästarna än vad kvinnorna gör. Mellan kvinnliga och manliga travhästägarna skiljer det 8 timmar i veckan och då det gäller övrig hästsport lägger kvinnorna 6 timmar mer i veckan än männen.

Svaren på frågan *Varför är hästhållning och hästsport viktigt för dig?* skiljer sig endast något åt mellan kvinnor och män. Kvinnorna lägger lite större vikt vid skötseln av hästarna medan männen värderar tävlingsmomentet något högre än vad kvinnorna gör.

Även när det gäller de företagssatsningar man vill göra skiljer det sig något mellan kvinnor och män. Männen företagsdrömmar rör i större utsträckning träning och försäljning av produkter och kvinnornas ligger inom sektorn behandling och vård av hästar.

Vad kostar det att hålla häst?

Hundra personer har svarat på enkäten *Vad kostar det att hålla en häst*, (bilaga 4). Totala årskostnaden för en häst enligt hästägarens uppskattning är i medeltal 35 833 kr/år. Årskostnaden varierar mellan 7 147 och 188 000 kr/år. Om de "dyraste och de billigaste" hästarna tas bort fås ett medianvärde 32 940 kr/år.

Årskostnader för foder och strö, kostnader som utgör intäkter för lantbruket, är i medeltal 10 843 kr/år med medianvärdet 9 600 kr/år med en variation från 2 664 till 48 000 kr/år. Investeringen i häst, sadel, sele och vagn m.m. varierar mellan 1 700 och 350 150 kr. Medeltalet 64 778 kr och medianvärdet är 50 000 kr.

Bortsett från travhästägarna så har övriga hästägare obefintliga inkomster. Travhästägare har en medelårsinkomst på 29 405 kr/år med medianvärdet 13 000 kr/år. Variationen är från 0 till 200 000 kr/år. Kostnaden, enligt uppgifter från personal på travbanorna, för att hålla en travhäst i träning hos en A-tränare i vårt län är cirka 100 000 kr/år. Häst i B-träning kostar ungefär 60 000 kr/år.

Som bakgrund används i fortsättningen följande siffror:

- Årskostnad för travhäst i A-träning 100 000 kr/år
- Årskostnad för travhäst i B-träning 60 000 kr/år
- Årskostnad övriga hästar 35 000 kr/år
- Årskostnad för foder och strö 10 000 kr/år

Enbart omkostnader för hästen är redovisade. Kostnader som mer rör ryttaren/kusken, som t.ex. kläder, skyddsutrustning, resor, kurser utöver träning m.m. är inte medräknade. Siffrorna kan därför antas vara i underkant. De kan endast ses som en fingervisning för den totala kostnaden.

Vad omsätter hästarna i Gävleborg?

Med ovanstående siffror omsätter hästarna i Gävleborg:

• 631 hästar i A-träning	63,1 milj. kr
• 1 574 hästar i B-träning	94,4 milj. kr
• 6 795 övriga hästar	237,8 milj. kr
Totalt	395,3 milj. kr

Av nästan 400 miljoner tillfaller lågt räknat 90 miljoner kronor lantbruket för foder och strö. De intäkter som går till jordbruket för hyra av beten och stallhyror har inte beräknats.

Djupintervjuer av lantbrukare

Sex lantbrukare valdes ut för intervju då de antingen har fastigheten nära tätort, är expansiva företagare eller nyligen avvecklat sin mjölkproduktion. De fick allmänna och breda frågor om behovet av samarbete mellan hästägare, oftast nyinflyttade, och traditionella bönder. Man tycker att det är positivt med nyinflyttat gårdsfolk "Det ger liv i stugorna". Någon påpekade dock att efterfrågan på hästgårdar gör att livskraftiga jordbruk splittras upp. Gården med ladugård och några ha åker blir en enhet (hästgård), resten av åkern går till en redan stor granne och skogen säljs för sig. En annan jordbrukare spekulerade i att hästfolk möjligen kunde konkurrera om mark tillgänglig för EU-ersättning.

Flera av de intervjuade jordbrukarna betonade att nyinflyttade hästägare behöver mycket hjälp. De känner inte till allt som "gamla" bönder tycker är självklarheter. De vet inte vad som är praxis i just deras by. Det kan gå mycket bra att samarbeta jordbrukare och hästägare emellan, men man måste tala med varandra för att lösa eventuella problem. Somliga hästägare har ringa erfarenhet av foderproduktion, utfodring, stängsling och allemansrätt. De behöver hjälp av mer erfarna. Samtliga tillfrågade är mycket positiva till de nya "hästbönderna" och inser att de ömsesidigt har glädje och nytta av varandra.

Enkäter till lantbrukare

Tvåhundra-tjugosex svarade på *Enkät om hästhållning och lantbruk i Gävleborg* (bilaga 5). Antalet var tillräckligt stort för att göra en statistisk bearbetning, (Andersson, m fl 2003). Här följer en kort sammanfattning av resultaten. Flera av frågorna har mer än ett svarsalternativ, man kan då ange mer än ett svar vilket gör att procenttalen kan överskrida 100 %.

Fyrtiotre procent har lantbruket som heltidssysselsättning och 53 % har deltids- eller fritidslantbruk. Medelarealen är 38 ha vilket är ungefär 12 ha större än för länet i medeltal. Den minsta gården omfattar 3 ha och den största 268 ha.

Typ av produktion

Lantbrukarna som svarat har följande produktion:

- 72 % vallodling
- 68 % skogsproduktion
- 61 % spannmålsodling
- 37 % helt/delvis ekologisk odling
- 28 % hästhållning
- 24 % mjölkproduktion
- 21 % dikoproduktion
- 21 % kreaturslös produktion

De som svarat har vallodling, mjölkproduktion och dikoproduktion i större utsträckning än medelgården i länet. I övrigt speglar gårdarna rätt väl lantbruket i Gävleborg.

Olika hästkategorier och antal hästar per lantbruk

Den vanligaste hästtypen på gårdarna är ridhästar. Lantbrukare som är hästägare har brukshästar i större utsträckning än övriga hästägare i länet.

Lantbrukarna som har häst, har i medeltal 2,6 hästar per gård.

Uthyrning av stallplatser

Lantbrukare var mycket positiva till att hyra ut stallplatser, både de som redan idag har hästar på gården och de som inte har hästar. I båda fallen var det drygt 50 % som var intresserade. Över 90 % av lantbrukarna bedömer att de har byggnader som går att anpassa till hästar.

Foderproduktion och foderförsäljning

Knappt tre fjärdedelar av lantbrukarna producerar grovfoder. Utav dessa producerar:

- 47 % ensilage/hösilage i rundbal/storbal
- 38 % hö i småbal
- 38 % hö i rundbal/storbal
- 10 % ensilage till silolagring

Då det gäller försäljning av foder till hästnäringen är fördelningen:

- 27 % hö i småbal
- 14 % hö i rundbal/storbal
- 14 % spannmål
- 9 % ensilage/hösilage i rundbal/storbal

Av de som redan säljer foder svarade 40 % ja på frågan: *Är du intresserad av att öka foderförsäljningen?* Och av de som inte säljer foder var 46 % intresserade av att göra det i framtiden.

Hästgödsel i lantbruket

Undersökningen visar att en femtedel (21 %) av lantbrukarna kan tänka sig att hämta, transportera och lagra hästgödsel. Lika många anger att de har outnyttjat lagringsutrymme för gödsel. Intresset för att få tillgång till hästgödsel är ännu högre, 41 % av lantbrukarna säger sig vara intresserade.

Hästgödseln värdesätts främst utifrån vilket strö som har använts. Näringsinnehållet värderas betydligt lägre. Svaret på frågan: *Hur värderar du stallgödsel från hästar?* återspeglar lantbrukarnas värderingar:

- 48 % utifrån typ av strömedel
- 27 % utifrån mängden strö i gödseln
- 21 % utifrån den mullhaltshöjande effekten
- 14 % utifrån näringsinnehållet
- 13 % utifrån förmultningsgraden

Enligt de skriftliga kommentarerna är många lantbrukare negativa till spån i gödseln. Många fördomar finns om att sågspån missgynnar växtproduktion på grund av innehållet av lignin och terpener. Att spån förgiftar jorden finns inga som helst belägg för, enligt rapport från Institutet för jordbruks- och miljöteknik (Steineck m.fl. 2 000). Information och utbildningar är ett sätt att minska fördomarna.

Beten för hästar

Knappt 24 % av lantbrukarna uppger att de har betesmark som de inte utnyttjar. Totalt har de 323 ha tillsammans. Så gott som alla som har outnyttjad betesmark är intresserade av att hyra ut den mark de inte använder.

Behov av kurser och utbildning

Undersökningen har kartlagt lantbrukarnas intresse att utbilda sig inom bl.a. *Anpassning av byggnader till hästar, Utfodring/foderproduktion* samt *Användning av hästgödsel*. Störst intresse visade lantbrukarna för gödselfrågor, där 40 % var intresserade, samt för foderfrågor (37 %). Anpassning av byggnader intresserade 27 % av lantbrukarna.

Övriga kurser såsom *Hästens närmiljö, Hästens utomhusmiljö* (t.ex. rasthagar, beteshagar, ridbanor), *Juridiska frågor, Ekonomisk rådgivning – prissättning* samt *Marknadsföring och försäljning* var lantbrukarna inte särskilt intresserade av. Dessa kurser intresserade endast 10 %. Lantbrukarna är mer intresserade av att få enskild rådgivning än av att gå på kurs. Det finns inget intresse alls av att köpa tjänster eller rådgivning kring hästfrågor.

Besök i hästby

Söderby Hästby ligger på Södertörn cirka tre mil från Stockholm. Södertörn är ett attraktivt friluftsområde med många möjligheter till rekreation och friluftsliv. Goda möjligheter till ridning finns framförallt på militärens vidsträckta vägnät kring Berga. Det är 600 meter ner till vattnet med badplats, småbåtshamn och en unik skärgård. Söderby Hästby är vackert belägen i ett öppet jordbrukslandskap. Byn består av 16 lägenheter i åtta parhus. Husen ligger som i en liten by med tillgång till stall, rasthagar, ridbanor, ridhus, ridvägar m.m.

Jan Cederlöv ägde den ursprungliga jordbruksfastigheten. Han var lantbrukare, byggare och hästintresserad och han insåg att det fanns ett behov av gårdar där man kan bo med sin häst utan att behöva skaffa en jordbruksfastighet. Han styckade av en del av fastigheten och byggde i samarbete med Svenska Hem upp Söderby Hästby. Lägenheterna är attraktiva och bebos nu även av icke hästägare. För tillfället har åtta av de 16 familjerna häst i byn.

Det finns två stall i anslutning till jordbrukets centrum. I det ena stallet är boxhyran 2 900-3 200 kr per månad beroende på hur mycket foder som ingår. I stallhyran ingår foder, strö, in- och utsläpp, byten av hästtäckan, fyra utfodringar per dag samt tillgång till ridbana. I det andra stallet är hyran 7 000 kr per månad och där ingår även mockning, träning av hästen då ägaren inte hinner, samt tillgång till ridhuset. Ett ridhuskort kostar annars 3 500 kr per år.

Besök på Hästgård

Kvarn Nibble gård ligger i Stockholms län, utanför Bålsta, mellan Enköping och Stockholm. Avståndet till Stockholm är cirka fyra mil. Gården ägs och drivs av tre bröder Tesch. Tidigare hade de 100 mjölkkor och en anställd på gården. 2001 stod ladugården ombyggd till häststall med plats för 38 hästar. Ett 60-tal ungnöt har de dock kvar som landskapsvårdare på naturbetesmarkerna.

Ombyggnaden av mjölkkostallet till häststall kostade cirka 500 000 kr inklusive alla elinstallationer. Ett helt nytt ridhus har nyligen byggts för cirka 1,3 miljoner kr. Till detta kommer eget arbete. Man har dessutom anlagt ridbana, ridstig och körbana. Stallhyran är för närvarande 2 000 kr per månad inklusive moms, grovfoder och strö. De ansåg hyran för låg och skulle höja den till 2000 kr exklusive moms.

Stallet hyrs ut till 13 privatpersoner och 25 boxar hyrs av en ridinstruktör med ridskoleverksamhet. Hästägarna bor inom en radie av tre mil från stallet. Bröderna hyr också ut bostäder till bl.a. ridskoleinstruktören och en ridskoleanställd. Hästägarna sköter allt arbete kring hästhållningen samt mindre underhåll invändigt. Bröderna Tesch sköter allt utvändigt underhåll samt står för storrengöring av stallet en gång per år.

Efter cirka ett år i drift konstaterade de att lönsamheten är i stort sett lika god som med mjölkarna. Däremot har de nu inte någon anställd, är mindre bundna och har betydligt mer tid för annat t.ex. legoarbeten, fritid m.m.

Bröderna är själva inte intresserade av hästar utan betraktar företaget enbart som ett arbete. De betonar också vikten av att ha klara, tydliga regler för hästägarna, samt att hålla en viss distans så att hästägarna förstår att de inte bör komma med sin stallhyra kl. 21.00 en lördagskväll. De upplever inga konflikter med grannarna. Ridhuset, ridbanan och ridstigen bidrar säkert till att ryttarna inte använder sig så mycket av vägar och stigar i den närmaste omgivningen.

Nästa investering i anläggningen är upprustning av arbetarbostäder för uthyrning.

Seminarier

Seminarier har hållits vid fyra tillfällen på Högskolan i Gävle, Bollnäs travbana och Jon Ers gården utanför Hudiksvall. Seminarierna belyste "Hästens naturliga beteende" med Margareta Rundgren samt "Vallfoder för Hästar" med Cecilia Müller, SLU. Seminarierna var mycket uppskattade och välbesökta med totalt drygt 400 deltagare. De resulterade i en mängd förfrågningar om fler seminarier och även om längre utbildningar.

Studieresa – Vallfoder till hästar

Trettiofem lantbrukare från länet deltog i studieresan "Vallfoder till hästar". Först besöktes Leif Karlsson och Lars Gustavsson, "Ovansjö foder", i Kungsgården. De producerar främst hösilage i stora fyrkantsbalar men även en del hö och halm. Tillsammans odlar de 80-90 ha vall och har som mål att ligga på ungefär 100 ha vall. De har varit verksamma två säsonger och vänder sig främst till ridskolor och privata hästägare med sina produkter.

De har investerat cirka 1,2 miljoner kr i maskiner och gjort i ordning en grusplan som upplag för balar. Lönsamheten har varit god men mer tid än beräknat har gått åt till marknadsföring och kundkontakter. De har även fått erfara att det tar tid att lära sig och att bli etablerad på "hästmarknaden".

Nästa besök gjordes hos familjen Brunnsberg i Örsundsbro, utanför Enköping. De producerar och säljer hösilage, hö, halm och strö till hästägare. Största produkten är "Horsehage", ett patent där hösilage förpackas i 25 kg:s påsar som svetsas ihop och blir lufttäta. Det är mycket lönsamt men oerhört personalkrävande under själva skörden.

Företaget har expanderat sedan mitten på 1990-talet och för närvarande odlas ungefär 200 ha vall. Man analyserar alla partier och lägger framförallt stor vikt vid jämn kvalitet och ts-halt. Detta planeras redan vid insådd av vallarna och efter skörden hålls partierna åtskilda hela vägen till lagret. Kunderna får sedan alltid sina leveranser från samma parti. En mycket positiv effekt är att jordarnas mullhalt förbättras varje år efter att ha sjunkit under en lång följd av år på grund av en alltför ensidig spannmålsodling.

Pilgrimsleden i Gävleborg

Pilgrimsleden är en historisk vandringsled. Det är inte en enda led utan ett nätverk av leder som går igenom hela Sverige. I Gävleborg utgår lederna främst från "hamnstäderna", Gävle, Söderhamn och Hudiksvall samt från Älvkarleby i norra Uppland och går sedan via Kårböle upp mot Östersund och slutligen till "Nidaros" d.v.s. Trondheim.

Med Kjell Lindroth har frågan om en upprustning av Pilgrimsleden diskuterats. Han har tillsammans med ett 20-tal andra ryttare för tredje året i rad genomfört en tre dagars ridtur på leden. Ritten bygger på "Stigman Sotes saga" och de red från Älvkarleby till Skog i södra Hälsingland. Man övernattar i historisk miljö och äter medeltida måltider som har ordnats av bland andra Totra kastalförening, Åbyns byamän och Stråtjärna framtids-medeltidagrupp.

På ett möte i Söderhamn diskuterades en upprustad och tillgänglig rid- och vandringsled i Gävleborg. Närvarande var företrädare för Hälsinglands Museum, X-ing (ideell stödförening för landsbygdsutvecklare), kyrkans studieförbund Sensus, Westernryttarna, arkeologen Elise Hovanta, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och projektledarna. Kjell Lindroth gavs i uppdrag att vidareutveckla projektet. Detta ledde till att han sökt och beviljats medel till en förstudie för att kontrollera ledens sträckning.

Deltagande på möten och seminarier

För att knyta kontakter och hålla sig informerade om vad som händer inom hästsektorn både i andra län och på riksnivå har projektledarna besökt följande seminarier, utbildningsdagar och möten:

- Ridsportförbundets årsmöte, Bollnäs
- Hästen i centrum, Alnarp
- Avslutningsseminariet Hästlandet Dalarna, Säter
- Invigning av Hippocampus, SLU
- Lantbrukardagarna, SLU
- Hästen i Sverige, Östersund
- Berikande landskap, Jönköping
- Jämställdhetsdagen, Järvsö

Vid samtliga tillfällen gavs möjlighet att presentera förstudien "Hästhållning idag och i framtiden".

Slutsatser

Hästens betydelse för Gävleborg

Hästens roll i samhället har förändrats avsevärt över tiden. Den tidigare funktionen som "nyttodjur" inom främst försvar och jord- och skogsbruk har idag förändrats mot en huvudsaklig användning av hästen för sport- och fritidsändamål. När hästens betydelse för samhället i stort diskuteras bör såväl den ekonomiska som den sociala och miljömässiga betydelsen beaktas.

Ekonomisk betydelse

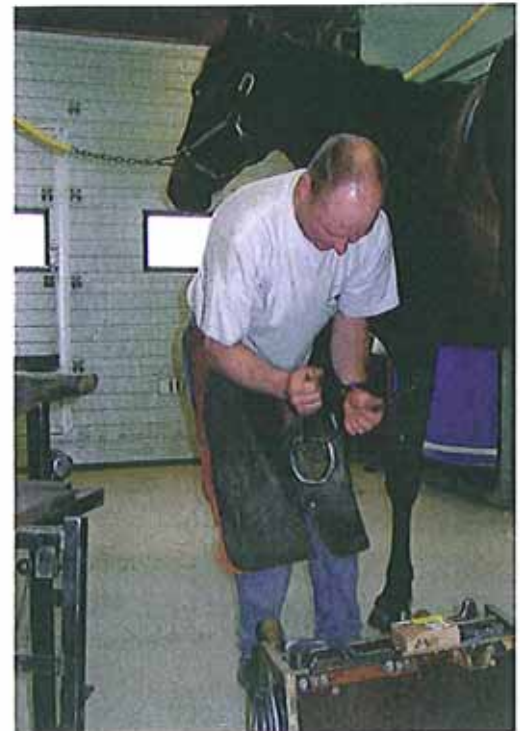
Hästens totala ekonomiska betydelse för Gävleborg är okänd. Det finns ej heller några uppgifter om antalet sysselsatta inom hästsektorn i länet. Förstudien har tagit fram några siffror ur delar av hästsektorn. Dessa siffror kan dock endast ses som en fingervisning om den totala omfattningen. Ett exempel är att hästägare bedömer att det kostar cirka 35 000 kr per år att ha en häst vilket med 9 000 hästar ger en omsättning på cirka 400 miljoner kr per år i vårt län. Siffran torde vara lågt räknad då enbart summor som direkt rör hästen är inräknade. Kostnader som kläder, skyddsutrustning, resor och kurser är inte medtagna. Utöver årskostnaderna investerar hästägarna i snitt cirka 50 000 kronor på hästens utrustning. Med mellan 3 000 och 4 000 hästägare kan den totala omsättningen vara 150 till 200 miljoner kronor. Därutöver tillkommer pengar från de som ägnar sig åt hästsport utan att äga hästar.

Utöver redovisade summor omsattes under 2002 cirka 563 miljoner kronor på spel i regionen. Av dessa går 65 miljoner direkt tillbaka till travbanorna i form av spelintäkter.

Antalet heltidsanställda inom hästsektorn i Sverige uppskattas till drygt 15 000 och antalet deltidsanställda till cirka 40 000 (Hästen i Sverige, 2002). För Gävleborgs län är bedömningen att det rör sig om 450 – 500 heltids- och 1 200 – 1 400 deltidsanställda.

All företagsamhet inom hästsektorn har en avsevärd regional betydelse för sysselsättning och ekonomisk aktivitet, då även inräknat de spridningseffekter som uppstår inom andra näringar med anknytning till hästsporten. Tyvärr finns idag inga svenska, eller ens europeiska, studier om hästsektorns totala effekt för samhällsekonomin. Amerikanska studier visar dock på en multiplikatoreffekt i storleksordningen 1,5 - 4, vilket innebär att varje investerad krona i hästsektorn ger produktionsvärden som är 1,5 till 4 gånger större när spridningseffekterna beaktas (Hedberg, 2002).

Helt klart är dock att den kraftiga ökningen av antalet hästar under senare delen av 1900- talet har skapat och fortsätter att skapa nya företag och jobb i länet. Många arbetstillfällen inom vissa yrkesgrupper står i proportion till antalet hästar. Exempel är tränare, hovslagare, sadelmakare, butiker, foderproducenter, foderförsäljare, transportföretag, veterinärer, personal på ridskolor och travbanor m.fl.

Företag som det råder brist på i vår region och som det bör finnas utrymme för är till exempel hästgårdar, lantbruksföretag som hyr ut boxplatser, beten, ridanläggningar och de som säljer foder och strö till hästägare. Förstudien visar att lantbrukarnas intresse är stort för att t.ex. hyra ut boxplatser och att öka foderförsäljningen till hästägare. Då tid är en bristvara för många idag är stallplatser med full service i anslutning till ett ridhus något som efterfrågas allt mer. De bästa marknadsförutsättningarna för de flesta av dessa företag finns i anslutning till tätorten, som Bollnäs, Gävle, Ljusdal, Hudiksvall, Sandviken och Söderhamn.

Andra typer av hästföretag som träningsverksamhet, konvalescentstall och företag med hästaktiviteter som vänder sig till turister kan med fördel förläggas längre ut på landsbygden. Vi kan anta att stressade storstadsbor i allt större omfattning kommer att söka sig till "lugn och ro". Här bör också finnas utrymme för nyetableringar och en gemensam och bättre marknadsföring gentemot hästägare och turister.

Här bör även nämnas att en av satsningarna som hästsektorn (både hästägare och företag med hästaktiviteter) efterlyste var ridleder med möjlighet till övernattnings. I det centrala projektet "Hästen i Sverige" finns planer på att skapa "Ridled Sverige" ett landsomfattande nät av ridleder med bl.a. gemensam marknadsföring. Pilgrimsleden i Gävleborg passar väl in som rid- och vandringsled och där vårt län har mycket att tillföra med sin kultur och natur.

Många av ovan nämnda företag drivs idag av kvinnor. Förstudien visar att mycket av arbetet med hästar görs ideellt och på fritiden (23 timmar i veckan/hästägare) men det finns en tendens att allt fler kan livnära sig på hästsektorn. Undersökningen visar också att det största intresset finns för att starta verksamheter kring träning, unghästräning, avel och uppfödningens verksamhet. Vanliga önskemål är även företag kring behandling, vård och rehabilitering samt utbildning. Därefter kommer butik, turism, uppställning och boxuthyrning. Vilket stämmer väl överens med de behov av tjänster hästsektorn har uttryckt i förstudien.

De flesta hästrelaterade företag finns på landsbygden, vilket skapar arbetstillfällen och bidrar till den levande landsbygd som många av oss värnar om. Detta ökar i sin tur underlaget för kommunal service, skolor, vård/omsorg, butiker och kulturutbud m.m. De små och medelstora gårdarna i Gävleborg passar utmärkt både till hästföretag som för familjer med hästar och hästintresse. Jordbruksfastigheter av skiftande storlek behövs beroende på verksamhetens omfattning. Behoven ser olika ut beroende på om man har 1 till 2 hästar som hobby under en period av livet eller om det är företag med 20 till 100 hästar. Hästarna behöver förutom stall och betesmarker även aktivitets- och träningsytor samt möjlighet att röra sig i det omgivande landskapet. De större företagen bygger de anläggningar de behöver men mindre har behov av närhet till ridhus, ridbanor, rid- och körvägar för att etablering ska vara intressant. Anläggningar av ovannämnda slag var också vad hästsektorn har som önskemål om vad som bör satsas på i vår region. Det är viktigt att myndigheter tar med hästfrågorna i sin planering och att hästsektorn inlemmas i landsbygdsutvecklingen.

Med rätt stöd från samhället och myndigheters sida borde företagandet och nyetableringar kunna öka. Skapas de rätta förutsättningarna för småföretagande och framförallt för kvinnors företagande så torde utflyttningen från landsbygden i länet kunna minska och rentav vändas till en inflyttning.

Familjer med hästar och hästintresse som väljer att flytta till landet är kreativa, resursstarka och oftast oberoende av inkomster från själva jordbruksnäringen. De nyinflyttade har för det mesta ingen annan anknytning till landsbygden än hästarna. De är en viktig resurs för att sprida kunskap och förståelse för landsbygden och de gröna näringarna.

Att bo i närheten av sin häst är en av flera aspekter på attraktivt boende. I Gävleborg med sin närhet till Mälardalen och Stockholmsregionen och med ett helt annat kostnadsläge bör det finnas stora möjlighe-

ter att sälja fastigheter till människor som vill flytta hit. Detta gäller framförallt redan befintliga gårdar och hus. I tätortsnära områden runt t.ex. Bollnäs och Gävle bör även finnas utrymme för nybyggda hästbyar.

Hästens betydelse för miljön

Vi har i Sverige idag ett otillräckligt antal betande djur för att bevara ett öppet landskap. Det ökande antalet hästar är en viktig potential och resurs då lantbrukets övriga betesdjur minskar i antal. Hästarna bidrar i stor utsträckning till att bebyggelse och det rika odlingslandskapet bevaras. I Gävleborgs län håller hästarna cirka 10 000 ha åkrar och betesmarker öppna, främst i det småskaliga jordbrukslandskapet.

I förstudien har 17 % av hästägarna uppgivit att de saknar tillgång till betesmark, samtidigt som 20 % av lantbrukarna svarar att de är intresserade av att arrendera ut beten. Här finns ett behov av lämpliga förmedlingskanaler via organisationer, betesbörs via Internet, etc.

Förutom att betande djur är en förutsättning för ett öppet landskap så bidrar de till den biologiska mångfalden. Många arter av insekter och växter gynnas av avbetning och av att marken trampas av ho- var och klövar. En förutsättning är dock att betetrycket hålls på en rimlig nivå annars blir effekten den motsatta. Många hästägare saknar idag kunskaper om hur beten och hagmarker skall skötas. Även forskare, rådgivare och lantbrukare har idag för lite kunskap och ett antal ogrundade fördomar kring hästen som betesdjur florerar. Avsaknad av forskning och kunskap skapar mytbildning. Exempel på mytbildning är att hästar ger ett artfattigt bete samt att de sliter för mycket på markerna. Här finns ett stort behov av forskning, utbildning och information.

Förutom att länets 9 000 hästar håller 10 000 ha mark öppna så gör de av med cirka 25 000 ton hö och 9 000 ton kraftfoder per år. De lämnar också cirka 90 000 ton gödsel. Idag köper hästägarna framförallt kraftfoder men även en hel del grovfoder utanför länet. Här finns en potential för lantbrukare att sälja mer hö och framförallt mer kraftfoder direkt till hästägare.

Förstudien visar att 40 % av lantbrukarna är positiva till att öka sin foderproduktion och försäljning till hästägare. Både hästägare (60 %) och lantbrukare (37 %) var intresserade av att få utbildning i foderfrågor. En bättre kunskap om hästägarnas/hästhållarnas önskemål om kvalitet, skördemetoder, bal- storlek, leveranssätt m.m. för grovfoder och övriga fodermedel är nödvändigt. Det går inte att sälja

”gammalt hö som blir över” till hästsektorns sport- och avelsdjur. Foderproducenterna måste redan från grunden göra en seriös satsning på hästfoder. Även hos hästägarna behövs i många fall ökade kunskaper om behoven av foderkvalitet och anpassad utfodring beroende på inriktning och användning. Hästägare måste veta vilket foder de behöver och ställa sina krav utifrån detta. Samtliga hästägare, som ej odlar eget foder ska kunna köpa rätt grovfoder lokalt i hästägarens närområde.

En ökad och kontaktskapande dialog mellan lantbrukarna och hästsektorn samt utbildningsinsatser och fortbildning för båda grupperna kan vara ett sätt att åstadkomma resultat. Att förbättra logistiken, ordna nätverksträffar och skapa exempelvis webbaserade mötesplatser för köpare och säljare är något båda grupperna har önskemål om.

Hästen är en del av kretsloppet. De stora gödselmängderna (90 000 ton/år) bör så långt det är möjligt återföras till lantbruken och åkerjorden. Hästägarna uttrycker ett behov av att få gödsel hämtad och en femtedel av lantbrukarna är intresserade av att hämta och lagra hästgödsel. Så många som 41 % av lantbrukarna är intresserade av att få tillgång till hästgödsel. Intressant är att landets enda championodling med ett behov av 100 ton hästgödsel i veckan finns i Bodås, Hofors kommun. I dagsläget hämtas gödsel från Danmark. Här finns utrymme för en/flera entreprenörer att hämta, lagra, kompostera, sprida och vidareförädla hästgödsel, och samtidigt görs stora miljövinster.

Förstudiens resultat visar att det finns stora kunskapsbrister hos framförallt hästägare vad avser gödsel och gödselhantering och hos lantbrukare förekommer fördomar om hästgödsel. Det är också angeläget att myndigheter som kommuner och Länsstyrelsen i Gävleborg tolkar lagar och förordningar lika kring gödsel. Lagstiftningen som träder i kraft från och med 2005, ställer betydligt högre krav än idag på hantering av biologiskt avfall vilket gör det angeläget med information- och utbildningsinsatser i länet. De bör riktas till hästägare, lantbrukare och myndigheter.

Hästens sociala betydelse

På olika sätt har hästfolk vi mött under förstudien givit uttryck för hästens sociala betydelse. Av enkät-svaren framgår att det främsta skälet till att hästägare ägnar sig åt hästar är ”att sköta hästen” och som tredje alternativ kom ”den sociala samvaron”. Dessa skäl samt ”en meningsfull fritid” är vad som kom fram vid samtal och intervjuer. Hästägare avsätter en betydande del av sin tid åt hästar och hästsport (medeltal 23,2 tim/vecka) vilket visar hur högt de prioriterar umgänget med hästen.

Hästsporten är idag den näst största ungdomssporten vad avser antal organiserade aktivitetstimmar. Ridsporten är även den största handikappsporten i Sverige med drygt 4 000 medlemmar (www.ridsport.se, 2002).

Ridskolorna gör en mycket stor och viktig insats inom ungdomsverksamheten. Många ungdomar, främst flickor, tillbringar en avsevärd del av sin fritid i stallet. I dagens samhälle (där flickor ofta betraktas som objekt) är det viktigt att de får utrymme att växa och utveckla sina starka sidor och ledaregenskaper, vilket de har möjlighet till i ridskolans stall. Här finns även plats för pojkar att i umgänget med hästarna utveckla sina mjuka sidor. Ridskolans roll som fritidsgård är på många sätt betungande för personalen. Det utgår ingen ersättning till ridskolorna för deras arbetsinsatser med ungdomar annat än för ridlektioner. För att fungera som fritidsgård i den omfattningen behövs betydligt mer resurser.

Ridskolorna fyller också en mycket viktig funktion som praktikplats, som resurs för människor vilka behöver arbetsträna, arbetspröva och med olika behov av rehabilitering.

Goda resultat vid behandling av t.ex. vilsna ungdomar, utvecklingsstörda, sjuka och gamla har setts när de får närhet till och får ta ansvar för djur/hästar. Det borde även i vårt län finnas en potential för att

starta social verksamhet inom hästnäringen. Det är angeläget att göra en social och ekonomisk analys av riskskolornas situation för att visa omfattningen av den totala samhällsnyttan som deras verksamhet utgör.

Avslutningsvis ser vi att det från hästsektorns och lantbrukets sida finns ett stort behov av nätverk och mötesplatser. En gemensam marknads- och mötes plats på Internet är en bra början. Det är viktigt att en samordnad hästsektor, lantbrukets organisationer och myndigheterna gemensamt och i samförstånd bygger upp modeller och aktiviteter som är hållbara och som kan leva vidare på sikt. Här följer en sammanfattning av hur vi bör/kan gå vidare:

Synliggöra och lyfta fram

- Hästens ekonomiska och sociala betydelse
- Hästens betydelse för landsbygd, lantbruk, öppna landskap, inflyttning och sysselsättning
- Hästens positiva inverkan på rekreation och friskvård

Lyfta fram Gävleborg

- Det attraktiva boendet

Arbeta för

- En samordnad hästsektor
- Integrering av hästfrågor i offentlig planering
- Att underlätta nyetableringar inom hästnäringen
- Att hästnäring och travsport ingår i marknadsföring som rör turism

Utveckla utbildning kring

- Djurskötsel och hästhållning
- Gödselfrågor
- Utfodring
- Betesskötsel
- Miljövård
- Kulturmiljö
- Närmiljö
- Allemansrätt
- Företagsutveckling
- Starta eget
- Lagar och regler

Information om foder, beten och hagmarker

- Skötsel
- Bekämpning av parasiter
- Bevara det rika och öppna odlingslandskapet
- Utveckla samarbetet mellan markägare och hästägare
- Utveckla samarbetet mellan foderproducenter och hästägare

Gödselhanteringen

- Att gödseln återgår till lantbruket/åkermarken
- Att gödseln tillvaratas och komposteras
- Att avtal och transporter ordnas

Stötta tillkomsten av

- Ridhus
- Ridbanor
- Rid- och körvägar
- Leder för ridning, körning och vandring

Vår förhoppning är att denna förstudie har lyft fram hästens betydelse för jämställdhet, tillväxt och miljö i Gävleborgs län och ökat förståelsen för hästens situation i regionen. Samt att den kan bidra till nya projekt som fortsättningsvis kan ställa hästens och landsbygdens situation i fokus.

Erkännanden

Det är många som jag vill tacka och utan vars hjälp och insats förstudien inte har kunnat genomföras. Först och främst vill jag tacka min uppdragsgivare Länsveterinär Margareta Stéen initiativtagare till förstudien samt Ingrid Jarlebring som tillsammans med mig genomfört studien. Regionalekonomiska enheten på Länsstyrelsen har gjort det ekonomiskt möjligt att genomföra hela projektet.

Enhetschef, Mats Hindström, med sitt lugn och tålamod, har tillsammans med hela Lantbruk- och veterinärenheten skapat en trevlig och stimulerande arbetsplats att vara och verka i. Ett speciellt tack vill jag rikta till Dig Douglas Chang för all hjälp och Ditt enorma tålamod med att leda mig in i datorernas värld. Även Lina Norrlund och Karin Lindqvist ska ha stort tack för all redigeringshjälp.

Förstudiens styrgrupp, som har bestått av Karina Adolfsson-Hörberg, Travsporten, Lillian Axelsson, LRF, Anky Lüdke, GRF och Rolf Krok, Skogs- och brukshästar har förutom all "mötestid" stöttat och på olika sätt fört arbetet framåt.

Hela hästsektorn, alla Er jag mött på ridklubbarna, travbanorna, ute i stallarna, hemma vid köksbordet och per telefon, har på många olika vis uppmuntrat mig och gett mig energi och idéer att gå vidare med. Här har Sören Janssons historiska kunskaper samt Lennart Dahlbergs och Anders Westlins information om travsporten varit till stor hjälp.

Avslutningsvis vill jag också tacka Högskolan i Gävle för hjälp med den statistiska bearbetningen. Personalen på Länsstyrelsens informationsavdelning för hjälp med iordningställandet av rapporten. Och ett speciellt tack till Ulf Ridefelt för Din hjälp med alla bilder och Ditt tålamod med mitt "redigeringskrångel".

PS

Tålamod är något jag mött och haft stort stöd av under hela arbetet. Här vill jag rikta ett speciellt tack till min man Hans Andersson, min son Peppe och hans dagmamma Eva Pettersson. DS

Mariana Femling

Källor

Publicerade källor

Andersson, J., Fregidou-Malama, M., Samirany, N. 2003. Hästnäringens situation i Gävleborgs län. Högskolan i Gävle.

Hedberg, A. 2002. Hästens roll för samhälle och lantbruk, Jordbruk i förändring. Stiftelsen Lantbruksforskning, Rapport nr 66.

Hästen i Sverige, 2002. Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande.

Hästforskning under 25 år. 2002. Aktiebolaget Trav och Galopp.

Lantbruksregistret. 2000. Statistiska Centralbyrån.

Travhästregistret. 2002. Svenska Travsportens Centralförbund.

Steineck, S., Svensson, L., Jakobsson, C., Karlsson, S. och Tersmeden, M. 2000. Hästar – Gödselhantering. Teknik för lantbruket, 82. Institutet för jordbruks- och miljöteknik.

Svenska ridsportsförbundets hemsida, <http://www.ridsport.se>

Svala, C. 2002. Hästen i landskapet. Institutionen för jordbrukets biosystem och teknologi, Rapport 240.

Muntliga källor

Lennart Dahlberg. 2002. Travtränare och lärare på travsportsgymnasiet, Hudiksvall (travsport).

Sören Jansson. 2002. Ledamot i Avelsföreningen för Svenska Ardennerhästen., Stråtjärä (historik).

Kjell Lindroth. 2002. Ordf. i Westernryttarna Gästrikland, Lingbo (pilgrimsleden).

Eric Persson. 2002. Rektor på Naturbruksgymnasiet, Arbrå (utbildning).

Anders Westlin. 2002. Ordf. i Norra Hälsinglands Travsällskap, Hudiksvall (travsport).

801 70 Gävle
Lantbruks- och Vet.enheten
Mariana Femling
Tel: 026-17 11 14
Mobil: 070-646 61 51
mariana.femling@x.lst.se

Bästa Hästägare/ Hästhållare!

Enkät om hästhållning i Gävleborg

Frågesvaren behandlas konfidentiellt. Inga enskilda svar kan identifieras! Om Du vill komma i kontakt med oss kan Du ange namn och adress på sista sidan.

För enkelhetens skull är de flesta frågorna konstruerade med kryss-alternativ. Vissa vill vi gärna att Du besvarar med siffror eller text. Vissa frågor kan besvaras genom ett eller flera alternativ markeras. Lämna gärna egna synpunkter i slutet av enkäten.

Frågor

- Hur utövar du hästsporten? a) Professionellt b) Som hobby
- Vilken eller vilka hästtyper har Du?
 - Ridhästar
 - Brukshästar
 - Travhästar
 - Islandshästar
 - Ponnyhästar
 - Annan?.....
- Hur många hästar äger eller sköter Du totalt?.....st
- Hur många timmar i veckan ägnar Du åt hästsport? ca.....timmar per vecka.
- Hur ordnas uppställningen?
 - I egen regi
 - Hyrd stallplats
 - På annat sätt, hur?.....
- Hur står hästen/hästarna uppstallade? Flera alternativ kan markeras.
 - Box
 - Spilta
 - Utebox
 - Lösdrift
 - På annat sätt, hur?.....
- Vilket stråfoder använder Du?
 - Hö
 - Ensilage
 - Hösilage
 - Annat, vad?.....

8. På vilket sätt skaffar Du stråfoder?

- a) Odlar egen vall b) Köper av foderhandlare c) Köper från lantbrukare
d) Annat, Vad?.....

9. Hur förvaras stråfoder?

- a) Skulle b) Lada c) Ute
d) Annat, Vad?.....

10. Vilket strömedel använder Du i stallet?

- a) Spån b) Torv c) Halm
d) Annat, Vad?.....

11. Hur förvaras ströet?

- a) Löst ute b) Löst inne c) I balat/ säckar
d) Annat, Vad?.....

12. Hur skaffar Du kraftfoder till hästen/hästarna ?

- a) Odlar egen spannmål b) Köper av foderhandlare
c) Köper spannmål av lantbrukare d) Annat, vad?.....

13. Vilka av de föreslagna bekvämligheterna i tabellen nedan har Du tillgång till i eller i anslutning till stallet?
Svara även på hur viktig den är för Dig?

Fråga	Bekvämligheter	Ja	Nej	Viktigt	Mindre viktigt
a)	Rinnande vatten				
b)	Vattenkoppar				
c)	Varmvatten				
d)	Tvätt och spolplats				
e)	WC				
f)	Dusch, omklädningsrum				
g)	Uppvärmning i stallet				
h)	Ventilation				

Kommentarer:.....
.....
.....
.....

14. Vilka utrymmen/ anläggningar har Du tillgång till i eller i anslutning till stallet? Svara även på hur viktig den är för Dig?

Fråga	Utrymmen	Ja!	Nej!	Viktigt	Inte viktigt
a)	Sadelkammare Selkammare				
b)	Redskapsförråd				
c)	P-plats för fordon och släp				
d)	Större förråd för t ex: hinder, sulkys, vagnar mm				
e)	Ridbana				
f)	Ridbana med belysning				
g)	Ridvägar				
h)	Körvägar				
i)	Ridhus				
j)	Hur långt har du till närmaste Ridhus i antal km.km			
k)	Rund/rakbana för travhästräning				

Kommentarer:.....
.....
.....

15. Hur förvaras hästgödseln vid stallet?

- a) Löst ute b) På gödselplatta c) I container d) I stuka
e) Annat, vad?.....

16. Hur ofta måste Du tömma lagringsplatsen för hästgödsel under stallperioden?

- a) Ingen gång b) En gång / år c) Varje månad d) varje vecka
e) Annat, hur ofta?.....

17. Hur transporteras hästgödseln bort från stallet?

- a) I egen regi, gödseln återförs till lantbruk b) I egen regi, till deponi
c) Tar hjälp från lantbrukare
d) Annat, vad?

Kommentarer:.....
.....
.....

14. Vilka utrymmen/ anläggningar har Du tillgång till i eller i anslutning till stallet? Svara även på hur viktig den är för Dig?

Fråga	Utrymmen	Ja!	Nej!	Viktigt	Inte viktigt
a)	Sadelkammare Selkammare				
b)	Redskapsförråd				
c)	P-plats för fordon och släp				
d)	Större förråd för t ex: hinder, sulkys, vagnar mm				
e)	Ridbana				
f)	Ridbana med belysning				
g)	Ridvägar				
h)	Körvägar				
i)	Ridhus				
j)	Hur långt har du till närmaste Ridhus i antal km.km			
k)	Rund/rakbana för travhästräning				

Kommentarer:.....

15. Hur förvaras hästgödseln vid stallet?

- a) Löst ute b) På gödselplatta c) I container d) I stuka
 e) Annat, vad?.....

16. Hur ofta måste Du tömma lagringsplatsen för hästgödsel under stallperioden?

- a) Ingen gång b) En gång / år c) Varje månad d) varje vecka
 e) Annat, hur ofta?.....

17. Hur transporteras hästgödseln bort från stallet?

- a) I egen regi, gödseln återförs till lantbruk b) I egen regi, till deponi
 c) Tar hjälp från lantbrukare
 d) Annat, vad?

Kommentarer:.....

24. Vilken eller vilka av följande praktiska tjänster vill Du skall bli *mer tillgängliga* i länet? Sätt kryss för det alternativ som stämmer för Dig. Svara även på hur viktig den är för Dig?

Fråga	Tjänster	Ja!	Nej!	Viktigt	Inte viktigt
a)	Möjlighet att hyra hästtransport				
b)	Hämtning av gödsel				
c)	Hemleverans av stråfoder				
d)	Hemleverans av kraftfoder				
e)	Hyra beten				
f)	Hyra stall				

Kommentera om det är det något annat Du som hästsportsutövare saknar i Din närmaste omgivning?.....

25. Varför är hästsport och hästhållning viktig för Dig? Ange vad Du tycker är viktigt genom att gradera följand påståenden på en skala mellan 1-7. Om 7 anges är påståendet mycket viktigt.

a) Att träna och utveckla hästen

Inte så viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

b) Att utveckla sin skicklighet som kusk eller ryttare

Inte så viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

c) Tävlingsmomentet

Inte så viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

d) Att sköta hästen

Inte så viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

e) Att rida i skog och mark

Inte så viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

f) Den sociala samvaron

Inte så viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

g) Annat, vad?

Inte så viktigt 1 2 3 4 5 6 7 Mycket viktigt

26. Vad får du för reaktioner från grannar och den närmaste omgivningen vad gäller stallplatsen och området runt omkring den?

Negativa 1 2 3 4 5 6 7 Positiva

27. Vad får du för reaktioner från grannar och den närmaste omgivningen när du rider eller kör ut i omgivningarna?

Negativa 1 2 3 4 5 6 7 Positiva

28. Vilka utbildningar tycker Du vi ska ordna? När passar det Dig bäst att delta i utbildningar?

Fråga	Typ av utbildning	Ja, dagtid.	Ja, kvällar	Ja, helger	Nej
a)	Foderfrågor				
b)	Gödselhantering, miljöregler mm				
c)	Skötsel av beten, hagar, stängsel				
d)	Juridik, lagar, kontrakt				
e)	Avel				
f)	Stallbyggnader, miljö				
g)	Hästantering/träning				
h)	Annat, vad?				

Kommentarer:.....

29. Har Du förslag på utbildning eller annat som skulle kunna bidra till utveckling av hästsport och hästhållning i Ditt distrikt ?

.....

30. Har Du förslag på något annat som skulle kunna lyfta fram hästsporten?

.....

31. Om du skulle starta ett företag inom hästnäringen, vad skulle det i så fall vara?

.....

Övriga kommentarer

.....

**Vi vill ha ditt svar så snart som möjligt dock senast 30 augusti
 Vi tackar för Din medverkan!**

Lantbruks- och Vet.enheten
Mariana Femling
Tel: 026 17 11 14
Mobil: 070 646 61 51
mariana.femling@x.lst.se

Till hästägare/hästhållare i Gävleborgs län

Vi är en projektgrupp som har påbörjat en förstudie till ett framtida hästprojekt i länet. I den här förstudien vill vi kartlägga och lyfta fram hästens / hästnäringens betydelse för Gävleborgs län.

Det vi behöver veta är hur stor hästsporten / hästnäringen är och ta reda på vilket behov av utbildning, stöd, rådgivning, m.m. som finns inom hästsektorn. Vi vill också få reda på vilka hinder och möjligheter som finns för att utveckla hästsporten.

Vi är därför mycket intresserade av att få kontakt med så många "hästmänniskor" som möjligt. Vet Du någon mer i Din omgivning som vill ha en enkät att fylla i, gå in på www.x.lst.se eller ring 026 17 11 14 så skickar vi en. Med *Dina* synpunkter och önskemål hoppas vi att projektet ska få ett bra innehåll och förslag på utbildningar, aktiviteter, service, framtidssatsningar m.m.

Det är viktigt att så många som möjligt svarar så att vi får ett bra underlag att arbeta vidare utifrån.

Hör gärna av Dig om Du har frågor om enkäten, behöver fler enkäter eller om Du hellre vill komma med muntliga synpunkter och förslag.

Tack för att du tog Dig tid.
Med vänliga hälsningar

Mariana Femling, Projektledare 026 17 11 14 eller 070 646 61 51

I styrgruppen ingår också:

Karina Adolfsson – Hörberg, Travsporten.
Lillian Axelsson, Lantbrukarnas Riksförbund, LRF.
Mats Hindström, Länsstyrelsen.
Rolf Krok, Bruks/skogshästarna.
Anky Lüdke, Svenska Ridsportsförbundet.

Lantbruk o veterinärenheten
Mariana Femling
026-17 11 14
Ingrid Jarlebring
026-17 11 35

Kartläggning av hästnäringen i Gävleborgs län

Svaren behandlas om så önskas konfidentiellt.

Skicka svaret till Lantbruks- och veterinärenheten, Länsstyrelsen i Gävleborg, 801 70 Gävle

1. Din kommun

2. Din ålder.....

3. a) kvinna b) man

4. Hur många hästar äger Du?

5. Vilken typ av aktivitet ägnar Du dig åt? Dressyr Hoppning Fälttävlan
 Brukskörning Trav Westernridning Övrigt

6. Hur många timmar i veckan ägnar Du åt hästsport? Ca.....timmar per vecka.

7. Varför är hästhållning viktig för Dig? Ange vad Du tycker är viktigast. 1 är viktigast, 2 är näst viktigast osv.

Att träna och utveckla hästen Att utvecklas som kusk el. ryttare Tävlingsmomentet

Att sköta hästen Att rida i skog och mark Social samvaro

Annat.....

8. Om Du skulle starta ett företag inom hästnäringen, vad skulle det i så fall.....
vara?.....

9. Om Du har behov av utbildning, vad skulle den i så fall handla om?.....
.....

Frivillig uppgift:

Namn, adress m.m.....
.....

VAD KOSTAR DET ATT HÅLLA EN HÄST ?

VAD KOSTAR MIN HOBBY ?

Stallhyra: _____	kr/mån.
Grovfoder (hö-ensilag): _____	kr/mån.
Krafftoder: _____	kr/mån.
Strö: _____	kr/mån.
Fodertillskott (vitaminer, protein, mm.): _____	kr/mån.
Skoning: _____	kr/mån. = _____
Medlemsavgifter: _____	kr/år
Veterinäravgifter (vaccination, avmaskning, mm.): _____	kr/år
Försäkring: _____	kr/år
Förbrukningsart. (benskydd, grimmor, tvål, lindor, mm.): _____	kr/år
Träningsavgifter: _____	kr/år
Om du tävlar:	
Resor: _____	kr/år
Anmälningavg./startavg.: _____	kr/år = _____
Investeringar:	
Hästen: _____	kr
Utrustning (sadel, sele, vagn, trailer, mm.): _____	kr
Övrigt: _____	kr = _____
Inkomster på hästen: _____	kr/år

Tack för att du svarade ! ! ! !

801 70 Gävle
Lantbruks- och Vet.enheten
Mariana Femling
Tel: 026-17 11 14
Mobil: 070-646 61 51
mariana.femling@x.lst.se

Bästa Lantbrukare!

Enkät om hästhållning och lantbruk i Gävleborg

Frågesvaren behandlas konfidentiellt. Inga enskilda svar kan identifieras! Om du vill komma i kontakt med oss kan du ange namn och adress på sista sidan.

För enkelhetens skull är de flesta frågorna konstruerade med kryss-alternativ. Vissa vill vi gärna att du besvarar med siffror eller text. Vissa frågor kan besvaras genom att flera alternativ markeras.

Frågor

Bakgrundsdata om gården

1.) Vilken omfattning har Ditt jordbruksföretag?

- A) Heltids lantbruk b) Deltids lantbruk c) Fritids lantbruk

2.a) Hur stor åkerareal brukar Du totalt?.....ha

2.b) Hur mycket av den arealen är vallodling?.....ha

3.) Vilken produktion har Du på gården idag? Markera de alternativ som stämmer för Dig.

a) Kreaturslöst b) Vallodling c) Spannmålsodling

d) Mjolkproduktion e) Dikoproduktion f) Hästhållning

g) Skogsbruk h) Gården har helt/ delvis ekologisk inriktning

i) Annat, vad?.....

Om hästar finns på gården idag?

4.) Har Du egna hästar på gården idag? a) Ja b) Nej

5.) a) Ridhästar b) Brukshästar c) Travhästar

d) Islandshästar e) Ponnyhästar f) Annan?.....

6.) Om ja, hur många hästar?.....

7.) Har Du inhyrda hästar eller uthyrning av stallplatser på gården ?

a) Jaantal hästar b) Nej

8.) Finns intresse och möjlighet att öka antalet inhyrda hästar eller att hyra ut fler stallplatser på gården ?

a) Ja, med.....antal hästar. b) Nej

Byggnader för hästar

9) Har du befintliga byggnader som skulle kunna anpassas till stallplatser?

- a) ja b) nej

Kommentar:.....
.....

10.) Om ja, finns intresse och möjlighet att hyra ut stallplatser på gården ?

- a) Ja, med.....antal hästar. b) Nej

11.) Skulle Du vilja lära dig mer om anpassning av byggnader till häststallar?

- a) Ja , helst kurs b) Ja , helst enskild rådgivning c) Nej

d) Annat?.....

Foderproduktion för hästar

12.) Vilka grödor producerar du idag?

- a) Ensilage i rundbal b) Ensilage till silolagring c) Hö i småbal

d) Hö i rundbal d) Spannmål

e) Annat, Vad?.....

13.) Säljer du någon av följande produkter till hästnäringen idag?

- a) Ensilage i rundbal b) Ensilage till silolagring c) Hö i småbal

d) Hö i rundbal d) Spannmål

e) Annat, Vad?.....

Är Du intresserad av att öka försäljningen? f) Ja g) Nej

14.) Om du inte säljer hästfoder idag, skulle det kunna vara en möjlighet i framtiden?

- a) Ja b) Nej

15.) Skulle Du vilja lära dig mer om utfodring/ foderproduktion till hästar?

- a) Ja , helst kurs b) Ja , helst enskild rådgivning c) Nej

d) Annat?.....

Hästgödsel i lantbruket

16.) Finns outnyttjat lagringsutrymme för fastgödsel på gården? a) Ja b) Nej

17.) Kan du tänka dig att hämta, transportera och lagra hästgödsel? a) Ja b) Nej

18.) Är Du intresserad av att få tillgång till hästgödsel till gården? a) Ja b) Nej

Om nej, varför?

.....
.....

19.) Hur värderar du stallgödsel från hästar?

a) Utifrån vilken typ av strömedel som är inblandat b) Mängden strö i gödseln

c) Förmultningsgrad d) Näringsämnen e) Höjer mullhalten i jorden

d) Annat, Vad?.....

20.) Skulle Du vilja lära dig mer om hur man bäst utnyttjar stallgödsel från hästar i lantbruket?

a) Ja , helst kurs b) Ja , helst enskild rådgivning c) Nej

d) Annat?.....

Beten för hästar

21.) Har Du tillgång till betesmarker som du inte utnyttjar idag?

a) Jaantal ha b) Nej

22.) Om ja är Du i så fall intresserad av att hyra ut dessa? a) Ja b) Nej

Om nej, varför?

.....
.....

Satsningar för att få inkomster från hästhållning

- 23.) a) Vilken tätort ligger närmast Din gård?.....
b) Hur många kilometer har Du till tätorten?.....km

25.) Skulle Du vara intresserad att av köpa tjänster, delta i enskild rådgivning eller kurser om hästhållning?
Sätt kryss för det alternativ som stämmer för Dig.

Fråga	Tjänster, enskild rådgivning, kurser	Köpa tjänster	Enskild rådgivning	Kurser
a)	Stallbyggnader och hästens närmiljö			
b)	Utomhusmiljö t ex rasthagar, beteshagar, ridbanor mm			
c)	Juridisk rådgivning t ex lagstiftning, regler, kontrakt			
d)	Ekonomisk rådgivning t ex prissättning av foder och stallplatser, bidragskalkyler			
e)	Marknadsföring och försäljning av produkter			

Kommentarer.....
.....

Övriga kommentarer
.....
.....
.....
.....

**Vi vill ha ditt svar så snart som möjligt dock senast 15 augusti.
Vi tackar för Din medverkan!**

Lantbruks/Vet.enheten
Mariana Femling
Tel: 026.17 11 14
mobil 070 646 61 51
mariana.femling@x.lst.se

Bästa Lantbrukare i Gävleborgs län

Hästnäringen i länet har under de senaste åren utvecklats och antalet hästar speciellt i områdena runt tätorterna har ökat kraftigt. Idag kan vi räkna med cirka 8 000 hästar i vårt län.

Beroende på den här utvecklingen har det uppstått olika behov. En stor marknad har skapats för olika produkter och tjänster med service kring bl.a. foderproduktion, transporter, gödselhantering, uthyrning av byggnader, beten, m.m.

I takt med låg lönsamhet och strukturförändringar inom lantbruket upphör många gårdar med djurhållning. Ett alternativ till kreaturslös växtodling kan vara att förse det växande antalet hästar och hästägare med ovan nämnda varor och tjänster. Länets 8 000 hästar konsumerar foder och strö för ca. 80 miljoner kr. Idag köps en betydande del av detta in utanför länet.

Vi är en grupp i länet som fått uppdraget att undersöka hur hästnäringen ser ut idag och vilka önskemål som finns. Vi vill också skapa oss en bild av Lantbrukets intresse av service kring hästnäringen som en affärsverksamhet och behovet av utbildning kring detta.

För att få de rätta signalerna för fortsatt arbete är det värdefullt att du fyller i enkäten.

Har Du frågor om enkäten eller vill Du lämna Dina svar och åsikter per telefon, ring projektledare Mariana Femling.

Tack för att Du tar Dig tid.
Med vänliga hälsningar

Mariana Femling, Projektledare 026/17 11 14 eller 070 646 61 51

I styrgruppen ingår också:

Karina Adolfsson – Hörberg, Travsporten.
Lillian Axelsson, Lantbrukarnas Riksförbund, LRF.
Mats Hindström, Länsstyrelsen.
Rolf Krok, Bruks/skogshästarna.
Anky Lüdke, Svenska Ridsportsförbundet.

Förstudierapport

Hästhållning i dag och i framtiden

är 2003 års fjärde rapport, utgiven av Länsstyrelsen Gävleborg.

PROJEKTANSVARIG: Margareta Stéen

PROJEKTLEDARE: Mariana Femling och Ingrid Jarlebring

FOTO: Bengt Ekberg, Jörgen Svendsén, Kirsten Bjerknes, Lars Wennberg,
Stefan Tkatjenko, Ingrid Jarlebring, Lilian Axelsson, Leif Karlsson, Ulf Ridefelt

DIAGRAM OCH KARTA: Ingegerd Ridefelt

REDIGERING: Ridefelt Skriv och Tryck HB

Rapporten finns tillgänglig på Länsstyrelsens hemsida www.x.lst.se
eller kan beställas på Länsstyrelsen, 026-17 10 00

Postadress:

Länsstyrelsen

Landsbygds- och veterinärenheten

801 70 Gävle

RAPPORTER 2003:

2003:1 Grunda havsvikar - bottenfauna och vegetation i Långvind

2003:2 Traditionellt fåbodbruk - modern lagstiftning. Konflikt eller harmoni?

2003:3 Bostadsmarknadsenkäten 2003

ISRN LSTY-X-R-SE

ISSN 0284-5954

Tryck: Länsstyrelsen

Länsstyrelsen
Gävleborg

